శ్రీరస్తు.

భారతోదయకావ్యం.

ఇదం,

బ్ర - శ్రీ, సారస్వతశేషగిరిప్రణీతం.

కవివిజ్ఞాపనా సంతుష్టాంతరంగ నృపపుంగవ

మ . రా . రా, శ్రీమన్ముద్దుకృష్ణయాచేంద్రాణాం

ఆజ్ఞయా,

శ్రీకాశీవిశ్వనాథముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాపితం సద్విజయకేతరాం.

వెంకటగిరిటౌ౯.

౧౮౯౫ వ సం॥ ఆగష్టునెల,
1895

శ్రీ

శ్రీమహాగణపతయేనమః.

కీర్తోదయ మహాకావ్యే.

ప్రథమస్సర్గః.

శ్రియఃకులే రాజకులేకృతోదయః స్వమల్లసత్ప్రాభర్ణవరత్నగుప్తే। మహోజ్జ్వలశ్శ్రీరఘునాథనాయకో రరాజమప్యంతఇతిప్రతీతాభిధామ్ ॥ (౧)

మహోదయంప్రాప్యసరక్తమండలః స్వచ్ఛానుపాదాశ్రితభూభృదావలిః। శనైశ్శనైస్సత్క్షితిదేవనాయకః పథిస్థితస్సచ్చరితేవ్యరాజత ॥ (౨)

ధరాణ్ణవద్వీపననాథులామిలాం మహీంభుజిస్వేనభుజేనబిభ్రతి। అపేతభారోభుజగాధిపోహరే స్సుఖార్ణనిద్రోచితమంచతామయాత్ ॥

విరించిరత్యద్భుతశౌర్యశాలినం విరచ్యలోకేవిజితస్మరంశ్రియా। ధృతాంగకం ధర్మమివస్వయంనృపం కృతార్థమాత్మానమమన్యతాధికమ్ ॥ (౪)

సుధామరాశి స్సహసంభవశ్శ్రియా బుధావలీనాం కమనీయదర్శనః। విలాసతః కస్యనచిత్తసంగ్రహీ త్కలాకలాపం దధదిందువన్నృపః ॥ (౫)

నిజశ్రియా తర్జితమన్యథశ్రియం విలోకయంత్యఃప్రవరంమహీభుజామ్। మనుష్యనార్యః ప్రశశంసురాత్మనో భియోగానురాగాచ్చనిమేషయుక్తతామ్ ॥ (౬)

విపక్షభావం సమరాంగణేక్షణే మహీభుజాంసం ప్రణయన్నివా

త్మని । సహస్రమౌళ్యంకిత శేషవిగ్రహో మహాపదం సంఘటయన్వ్యరోచత ॥ (౭)

మహీపతౌ దాశరథిర్దానవారియ ద్విశన్నదీభూయనమాదివాత్మని । నిషిద్ధజలానాం గిరశిఖ్రభ్రంహిత వ్యాలాంచలోత్తుంగ తరంగకైతవాత్ ॥ (౮)

మహీతలం ప్రస్తు విరోధిమండలం వదాన్యరత్నే నృపతౌ ప్రశాసతి । అనేకలక్షాక్షణ సమూహమేకతే ప్రపేదిరేన్యైన కదాపిమార్గణాః ॥ (౯)

మహీపతౌ శాసతి మండలం భువో జగత్సు ధర్మేణ సహైక స్సమాజదే । కిరాతసాత్వం నగరంచకారయ న్నరూనరిఃకచ్ఛభువో దృగంబుభిః ॥ (౧౦)

ధరాభుజా తేన ధరాతలేక్షితే బలాత్ప్రమత్తా ద్వినిగృహ్యవారితాః । అలబ్ధవాసా ఇవవర్ణసంకరా నిశాసమాలేఖ్య పటేష్వచక్రిరే ॥ (౧౧)

సశంఖచక్రాంకిత పాణిపల్లవో మహాశ్రియా గాఢనిగూఢవిగ్రహః । సలక్షితంసం విదధే శుభేక్షణ స్స్వమాధవాంశం భువికస్యలక్షణైః ॥ (౧౨)

విభిన్నమన్త్రైరసురైర్మహాజేరురోనివాసయోగ్యంనకదాపి జాయతే । ఇతీవలక్ష్మీర్హృదయం ఘనంస్పృశం నృపస్యతస్యాధచిరాయ శిశ్రియే ॥ (౧౩)

క్షితౌ న శేషానగ జాతమవ్యలం స్వల్ప్రపంచ వ్యవతాంప ధస్సతాం । అకృష్టపచ్యా బహుసస్యశాలినీ బభూవయ ద్యాభృత్తాశనై శిశౌనృపే ॥ (౧౪)

సమున్నటత్కాల భటాళిభీషణా సకేశ్వరస్య స్వర్గగతేః వత్రసు

షు । అజిహ్మగత్వం ప్రసమీక్ష్య పత్రిణాం స్వకైతవానాం వ్యక్తిమివాత్యజ న్నరిజాః ॥ (౧౫)

హరీతనయః శ్రీలమనింద్య చారుతాం బలంకులంచ భ్రితమా త్తమిత్రతామ్ । తదా విలోక్యైవ నృపం పరస్పరం ప్రజా ద్విషత్త్వ ప్రతి ఘాతమత్యజన్ ॥ (౧౬)

స్వజీవనాదాన బలాత్పరిస్ఫురితా స్వదాత్రివేలం ప్రణిపత్య సంప దం । ఉపాయనద్రవ్యకరాః ప్రజేశ్వరం నదీశ్వరం నద్య ఇవా వ్రజన్నరి జాః ॥ (౧౭)

స రాజధానీ మతిదీప్రరత్నభి ర్విరాజితాం తాం గృహరత్నరా జిభిః । స రాజరాజో వసువైభవస్ఫురం వరాజసంశ్రిత్య స వారణాహ్వ యామ్ ॥ (౧౮)

శశాంకవంశం బుధలబ్ధజన్మన స్సముల్లసత్స్వాతీక్షణవ మౌక్తికా వళేః । పరైరభేద్యా పరితః ప్రపాలితా వరాజయా రత్నమయీవ పే టికా ॥ (౧౯)

పురాంగనానా మతిరామణీయకం విధాయ వేధా స్స్వజనాద్వి యాసయాం । అఖర్వవప్రేణ చ శేయలేఖయా సుదుర్గమామూర్ధ్వ మధశ్చ నిర్మమే ॥ (౨౦)

యదీయమభ్రిస్థలలేఖగోపురం కృతేంద్రనీలోపల భక్త్యశేం కృత । చిరాయధిక్కృత్య దినాధినాయకం నిహాయభీతిం తమసామివ వ్రజః ॥ (౨౧)

ద్విజాశ్చయత్ర శ్రుతిహారిభాషితాః పరస్పరోల్లాసిత లక్ష్యల క్షణాః । బభాసిరేన త్వహంకారచర్యయా విచారయంతః ఫలమాత్మనో మతం ॥ (౨౨)

నిషేవ్యమాణై రమృతంమహీసురై స్సురైరివాలం శతమన్యు సేవిభిః । స్ఫురత్కరోదీరిత దానవారిభి శ్శ్రియంజగాయత్రిదశాలయ స్యయా ॥ (౨౩)

స్ఫురద్ద్యుమహాద్భాను భిరాశ్రయాంశై స్సహస్రశః రాజతిహాస్య
వాహనైః । స్వపైశ్శిఖావద్భిరుపస్థితైశ్చ యథాఘనం జ్యోతిర్వర్ణహిమ్నామ
యీవపేటికా ॥ (౨౪)

భుజోన్నతానోకహపాణిపల్లవో జ్వాలారికాంతారదిథక్షయాక్ష
యా । స్ఫురత్ప్రతాపాగ్నిశిఖాసగేరితా మహీభుజాం యత్రలసత్యబా
ధితమ్ ॥ (౨౫)

ఖగాహమూనైర్నరవాహనాత్మతాం సమాశ్రయద్భిర్ధనదత్వ
ముచ్ఛ్రితైః । మదాంధగంధర్వకులైశ్శ్రితాయయా పురీంజహాసేవనుస
ష్యధమక్షణాః ॥ (౨౬)

సుధాంశుశాణోపలతేజసా స్ఫురచ్ఛిఖాభిరత్యుజ్జ్వలదీప్తి రాశి
భిః । విద్యుద్యుతేమందిర రత్నపఙ్క్తిభి ర్విభూషితాంగీ మదిరేక్షణేవ
యా ॥ (౨౭)

రతాంతరే యత్రచ చంద్రశాలికా తలేషు తారాప్రతిబింబచుంబి
షు । విలాసినాం ఛిన్నగుణాని మౌక్తికాన్యధః పతంత్యుజ్జ్వలతార
కా ఇవ ॥ (౨౮)

ప్రయాచమానం స్వపథం నిరుంధతీ నిరంతరై స్సౌధశిరోభిరం
బరం । పునఃపున ర్వారిధరం విఘాతియా నివారయంతీ వచల ధ్వ
జాంచలైః ॥ (౨౯)

గవాక్ష రంధ్రేణ చరన్ప్రతిక్షపం క్షపాకరశ్చాత్ర కృతోకళంకి
తః । కృతేనహస్తే శితివర్ణకేన యత్సరో రుహాక్ష్యా సితభిత్తి విభ్ర
మాత్ ॥ (౩౦)

పురాత్మభావే వినివేదితే స్వయం స్వకౌముదీ దూతికయా ధ
రాగవాః । యదంగనామం శుకభాసితాకృతిం సమేత్యచంద్రో ర
మతప్రతిక్షపమ్ ॥ (౩౧)

గృహేషుహంసా శ్శశికాంత కల్పితా శ్శశిద్యుతేర్యత్ర ధృతో

పటీంపటః । రమంతినిత్యం ప్రతిదిక్షు తస్మిన్ సుధోపమాస్వాదే కేళితారంగదే
ప్రియకేః ॥ (౩౨)

సితాంబుజైర్యత్ర సదావికస్వరై సుజ్ఞహాసరో ముఖమక్షి
తస్మాన్నాస్యతేః । జహాత్యత్రైరాత్త్ర గిరాస్త్యమందలం సురాంగనానా
మివచేతసూగత్తైః ॥ (౩౩)

స్ఫురత్స్ఫురచ్చందిర బింబచారుభి ర్మదంగనానాం మృదు కపోలమం
డలైః । ముఖేఘనేరాగవతా మనుక్షణం సఖేదమాదర్శ తలస్థితా మనో
జ్ఞవత్ ॥ (౩౪)

విహారవాప్యా జ్వలబాలనాయక ప్రబుద్ధగాపాపదభేష్యయుక్తిర్
యః । జలంపలం తో్యసహలాస స్వలాసిఖిస్ప జీవ చిత్రప్రతి యాత
నాళవ ॥ (౩౫)

సపద్మభూభృత్తిహితాంతరాచల ద్వలేయుభాతీతవనాళి సంకు
లా । సవాహినీచారు రసాపురోసతీ ద్రాజయూసత్వ పతీసముద్
వత్ ॥ (౩౬)

అశిక్షజాసీల రుచాన్య గీష్పతే చలోర్మిజాయమత్యా ననుకుంత
శోభ్రశమ్ । తసూభవాయత్రిక ళింద భూభృతః పరిస్ఫుర ద్వేణిక యా
వ్యథాదివ ॥ (౩౭)

తరంగభంగై ద్విజవిసత్తరంగిణీ సముద్రగసాధాంగణ సంగభం
గురైః । మదచ్ఛలచ్చారుప పతాళయామఖపాః కరేణయా సత్వవతీవ
దుఃఖితామ్ ॥ (౩౮)

నిరభ్రకా స్వానసతి స్ఫుతాంపథే సురాంగనాను స్ఫురతోప
హాసినీ । అసావతిస్ఫ ప్రటిసీజహాసయాస్వజాపదా తాంశుక కాంతి
కైతవాత్ ॥ (౩౯)

యదింద్ర నీలోపలరమ్య హర్మ్యభూ మరీచిరానంద యతివ
స్తృత్వరీ । విలోకనవిశ్లేష విషాదవిహ్వలాం నియన్నదీమాశి రివోదిత
పాణిభిః ॥ (౪౦)

శిఖాగతవ్యోమ మనపిందు కేసరస్వర్ణ కాంతిప్రసర స్ఫురద్ఘ
టః । నవాభ్రనాగా జినపీత విగ్రహో నృపాలయో యత్ర దధావివ
శ్రియమ్ ॥ (౪౧)

నిశీందు కాంతోపలకుంభ మండలైః హిమాంశుసంపర్కధృ
తోదబిందుభిః । సవిస్మయాయత్రమహావనేబలా ద్రుమాలవాలాన్య
సిచన్నిరుద్యమాః ॥ (౪౨)

వణిక్పథేయత్ర నవాంశుజాలకం మహామణీనాం కుసుమైః కరో
ద్ధృతైః । బలంజనానామివ మాలయముద్యతాం భృశంజగాహేన సహస్ర
కోటికామ్ ॥ (౪౩)

శుచిర్మహిమ్నాం శుచ్యదగా రసౌధతో జనైస్సుదాహీ రురుచాన
మేధితః । విధాయవృద్ధింకలయానదీపతేః స్తతఃకలాగ్రాహయతిచ్ఛలా
న్మణేః ॥ (౪౪)

యాత్రాంతంనృపతినిశాంతవైజయంతీవ్యాఘేల ద్వ్యమల దుకూ
లపల్లవాంతైః । భాస్వంతంపవనవిలోలతాలవృంతప్రాంతైః కిందివిస
ముపాచరత్ప్రతాతమ్॥ (౪౫)

ఇతి శ్రీసారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే
ప్రథమస్సర్గః ॥

శ్రీ రామాయ నమః.

భరతోదయే మహాకావ్యే,

ద్వితీయస్సర్గః.

అథపల్లవపుష్పసంపదా ద్రుమపఙ్క్తీ రభితః ప్రసాధయన్ । కుసుమాస్త్రసఖో వనస్థలేసురభిః ప్రాదురభూదభీకవత్ ॥ (౧)

అభితస్సురభిల్లతావనే సరసైః పల్లవకుడ్మలాదిభిః । అభినర్తయితుంకుతూహలాదభిసేదేకిలసూత్రధారతామ్ ॥ (౨)

ప్రథమంతరుపఙ్క్తయస్తదా నవరక్తోత్పలచారుకాంతిభిః । వ్యరుచన్నవపల్లవాంకురైస్స్మరశస్త్రైరివరాగకంటకైః ॥ (౩)

శిశిరాపగమశ్రియాబభౌ వనపఙ్క్తిః కృతకాంతిసంపదా । మృగలాంఛనచారుశోభయాసుతరాంశర్వరికేవశారదీ ॥ (౪)

భ్రమరాన్నవపుష్పమండలీనదతః పాతుమభీప్సయాగతాన్ । వినివారయతీవమల్లికామరుదాలోలకిసాలయైఃకరైః ॥ (౫)

తనుచారుతరంగరేఖికాశ్చలయన్పుష్పపరాగమంజులః । రచయన్మరుదావవౌశనైఃశ్వసితంశ్వదలంవియోగినామ్ ॥ (౬)

సముదానువసంపికస్త్రియానవమాకందకషాయకంఠయా । మధురంజగదేవియోగినాంశ్రుతిరమ్యాసుతరాంకుహూరితి ॥ (౭)

కురువిందవిభేదలోహితం దదృశేకిం స్మరసాలపల్లవమ్ । సుహృదేపలలంవియోగినాంవిహితానాంకుసుమేషుణార్పితమ్ ॥ (౮)

కనకాభమశోకకుడ్మలంజ్వలనేనేనవితప్తముజ్జ్వలమ్ । నిహితంమదనేనగోళకంపరిజేతుంరురుచేవియోగినః ॥ (౯)

మధుపోపికదాపినస్పృశత్యహహాస్వంప్రసవంహిచంపకః । వహతీత్యతనోన్ముదేస్వయంపృథుపీపానివజాలకైతవాత్ ॥ (౧౦)

నవపల్లవహస్తకోమలానికటస్థంమదనంశనైశ్శనైః । పరిరబ్ధుమనాఇవాస్త్ర్యసావితివాతోచ్చలయన్నమాధవీమ్ ॥ (౧౧)

నవపుష్పగుళుంఛనామితాం త్రపయా బాలరసాలపల్లవం । అథ
సంతుమనీహ తామివానయదేషం నవమాలికాం మరుత్ ॥ (౧౨)

నిభృతం మకరందమాపిబన్మధుపానాం ప్రకరం లతాసు యత్ ।
అనిలో బత సోఢవాన్న తత్సుమసౌభాగ్యమసౌ జహారయత్ ॥ (౧౩)

కలికాం వకుళస్య నిర్గళద్రజసం మారుతపాతచాలితామ్ । అభి
వీక్ష్య మధువ్రతాంగనా విజహౌ వ్రీడితమానసా ఇవ ॥ (౧౪)

మృదుపల్లవముత్ఫలద్రజనసముద్వీక్ష్య వసంవితేని రే । అతిమత్త
హృద్అంబుజాద్విజాన వకోలాహలముచ్చకైస్తరామ్ ॥ (౧౫)

గళితైర్మృదుపుష్పసంచయైః భువి మంచం పరికల్ప్య మల్లికా ।
మరుతాచలితైస్స్వపల్లవై రమణా కాం రణమాతనోతి కిమ్ ॥ (౧౬)

శనకైర్వికటం ప్రజగ్ముషి మరుతే పుష్పహసా నమాధవీ । విగళ
త్కుసుమోచ్చయచ్ఛలాదుపభోగం సురభేః ప్రియా వ్యధాత్ ॥ (౧౭)

కుసుమాయుధ జాలమాతనో ద్భృంగశేముస్తైర్జితమేవ తన్మధుః ।
మదనోథ తథాపి భీరుభిస్సమజైషీత్పుత్తరాం వియోగినః ॥ (౧౮)

మృగయాకృతుకీస పార్థివో రథమారుహ్య దథేక్షితో జనైః ।
ప్రవివేశ తు మరణ్యముజ్జ్వలం దిననాథోద్య్యరివో దయాచలం (౧౯)

అనుకూల సునేపలాలిత స్సవయోభి నృపపుత్రకైర్యుతః ।
పురవామదృగీక్షితో రసాత్ప్రియయా కాననముచ్చఘాతుకం (౨౦)

పురవామదృశో మహీభుజం కుతుకాదారురుహుర్దిదృక్షవః ।
ఉరుహర్మ్యతలం విధుం నుకోనహి వీక్షేత నిరంబుదావృతిం ॥ (౨౧)

పురవీథిగతం పురస్త్రియో దదృశుస్సంవికసద్భిరక్షిభిః । సవితా
రమనిద్రతాం గతైః కమలైః పద్మలతా ఇవాదరాత్ ॥ (౨౨)

అసిచన్నృపతిం స్మరాత్ప్రతిక్షణదేశాం శుచిపాండరైస్స్మితైః ।
లలితైశ్చ దృశోతిమేచకైస్సులితైస్త్రైపథగైర్వయామునైః (౨౩)

గళితంనయనాస్త్రృగన్వృతః ప్రతిపేదేతదుపాంగవల్లితః। అళినాం
నికురంబమంబుజాద్వికచం బాలరసాలపాదపం॥ (౨౪)

మణిజాలశలాకికాం రసాదపరాలంబ్యత దీర్ఘకేశినా। అభితో
న్యవధూరుకర్కశ స్తన కుంభప్రహతింస్మనేషుతే ॥ (౨౫)

అధిపద్ధ్వనిసంస్ఫురద్వ్ఘోర్న భయంయాతినుశోకయోఃస్వగం।
అపరేతివయస్యయోక్షిళాత్పిదధే స్వాత్రపయాపయోధరా॥ (౨౬)

ముదమాదధతం క్షితీశ్వరం స్థగయస్వ్యర్ద్య కిమిష్యతేయాంశతే।
అధిరాకమివోదితం పురోరజనీశంనవనీరదావళిః ॥ (౨౭)

అశృణోదితినైవకాచిదప్యపరోక్తిం నృపదత్తమానసా। సకతే
న్ద్రియబంధమోక్షయోగదితం హేతురితిధ్రువంమనః ॥ (౨౮)

అపరామణికుండలద్యుతిచ్ఛురితం గండతలంమహీభుజే। ముకు
రంశశిబింబసుందరం ప్రదదౌరత్నమయంనుసాదరా॥ (౨౯)

సుదతీంనృపమక్షికుర్వతీం భృశమప్రాప్యవిలోకనాంతరం। అప
రానుగతాప్యధాన్వ్రతోర్ధ్వధతీ కామమసూయయాక్రుధం॥ (30)

దధతీమణిమేఖలాంకరే పరిముగ్ధస్వసఖీప్రసాధనే। నృపతేరవ
లోకనేరసాదపరావిఘ్న ఇతిన్యచింతయత్॥ (31)

నిబరీసనితంబబింబయా ప్రతిజాలంగతయాశనైశ్శనైః। కియతీ
పదవీదవీయసీసుదృశేత్థం పరిముగ్ధయేరితం ॥ (32)

సఖిమందమపేహి నాప్యయం ప్రతిపాల్యోను గతస్త్వయాజనః
ఇతిదీనవచోనిశమ్యత త్కుచకుంభోపరయాప్యగీయత ॥ (33)

ఇతివీక్ష్యముదాపురాంగనా శృంఖలాజైస్తమవాకిరన్నృపం। అ
భితోవనదేవతాయథావికచైః పుష్పకదంబకైర్మధుం ॥ (34)

ఇతిపౌరవధూదృగుత్పలైః పరిపీతఃపృథివీశ్వరఃపురాత్ । సచ
కోరకులైర్నిశాకరోనిరగాత్క్షీరపయోనిధేరివ ॥ (35)

తరుపాణిభిస్సుమనసాం పటలం సురసింధవే సురభియో వితరన్। అథ ఫేన చందన రసేన చ సా యమభూషయదుచ్ఛలతరంగకరైః ॥ (౮)

శిఖరాగ్రభూమిషు జలపానభృతః కిమపాయపాయ ధవళాన్విదధత్ । శ్రియ మిందుఖండ విలసచ్ఛిరసాం ఘనపయోబభార బహుశో లభృతామ్ ॥ (౯)

సురతేషు యత్ర విరతేషు ముహుస్స్మరకామినీషు శ్రమభరేణ భృశమ్ । సహకారితాంతరళితో పవనశ్శిశిరస్సుగంధిరభజత్సపనః ॥ (౧౦)

తటితో నవాంజన మహీధ్రనిభే సిత శృంగచుంబిని పయోముచి యః । ప్రతిపాద్యహేమ తటభాంశుకశోభిత్య పవానపముచ్ఛ్రితః పురుషస్య వ్రజత్ ॥ (౧౧)

నవమాలతీ కుసుమజాల కృతప్రమదా భ్రమద్భ్రమర చారురుతైః । అపి మానినీం యువజనాయ వశం మాసారయన్నపవ కారితయః ॥ (౧౨)

మృదుమాధవీకుసుమతల్పజుషామపనిద్రితం ప్రణయకోపభరం। సహఘర్మబిందుభిరపాకృతవాన్ హరిణీదృశాం సపదియత్ర మరుత్ ॥ (౧౩)

ససురాలయః కనకసానురితి క్రతుశత్రుగౌరజతశైల ఇతి । సికహైశ్చకుంతవిధుతానుగతైరకృతాట్టహాసమివ యః కుసుమైః ॥ (౧౪)

అథ జంతయ యత్ర రుచిరాంశుజాలోమణిసంతతేస్సుగనదీపయసి। ప్రసృతం మరీచిచయమబ్జమిదం కుముదం చ బుద్ధిమితి కేన జనాః ॥ (౧౫)

గిరిజావివాహచరితం మధురం శిఖరేషు యో స్వరచి గీతవతా । అధునాపి కింనరజనేన హిమస్తిమితః ప్రమోదనయనాంబుభరైః ॥ (౧౬)

గురుభిస్స్వ శృంగసదృశైర్దివయః కరిభిశ్చరద్భిరధి సానుతటం । కలశోద్భవం స్వపునరుత్థితయే భృశమాహ్వయన్ ఘటితవింధ్యగిరిమ్ ॥ (౧౭)

శబరీభిరాహృత కిరీంద్రశిరః పరిముక్తరత్నచయ శాల్మలినీ । సురసుందరీ సురుచిరేంద్ర ఘనీమధరీచకార ననుయస్యదరీ ॥ (౧౮)

రమణీయతాం హిమమయూఖే స్ఫుటతరమవలోక్య సమ్యగపి నేయమనా: । అవిశద్వనం స్ఫుటంగతేయం హి తతో నగనన్దనం నవేశితాం షు
రివ ॥ (౧౯)

ప్రథమం మృగీముల మనుష్యఘోష నిశమ్య నిరోష గతౌ నితి
దా । శశినోస్య దన్వయు గపుందథత: సలజం దిస్వయు దుతౌకా ది
వతమ్: ॥ (౨౦)

అథ నాతినిష్ఠుర రవేణస్నుపో ధనుషా తేపూరణిన సంశయమణి:। చ
కితం మృగీనయన సంవళితాం సదయం వ్యాగాపలితమతిజ:యత॥ (౨౧)

కృతజీవనాశ్శరచయో: ప్రథమం హరిణాస్తు త్రైరంపభిరోమా:విపినే।
నృపచాపముక్తపతిత్రైరథ తేపిగతౌ నవా విరచితా:స్వపది ॥ (౨౨)

ధనుషో నిశమ్య నృపతే నిఃనందం రభసోత్థితం సపది పల్వలత: ।
నిజఘూనకా సరకులం మహీపతితాంశి రైరసహాపూనదివ ॥ (౨౩)

శరపాణిమీక్ష్య పరిధావ్యభియా విపినే స్వజీవ మపిధాతుమనా: ।
తమదాద్వమాయకిల కోలగణశ్శరణం క్వచాస్యలభమానఇవ ॥(౨౪)

కృతసన్నిధేస్స్వ పురతో స్యరుషా దృశిశోణితం లసతి కేవలత:।వి
శిఖైర్మృగేంద్ర నివహస్య శిత్రైస్తదదాదితీవ సకలేవపుషి॥ (౨౫)

నరపతిరితి శాంతం శాంతజంతుప్రసారం విపినమథ జయశ్రీ సంగ
తోలోకయత్తామ్ । ఉపవనతరుమాలాచ్ఛన్నతీ రామదూరాం సరసక
మలవాగాం మాలినీమచ్ఛనీరామ్॥ (౨౬)

ఇతిశ్రీసారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయె మహాకావ్యె

తృతీయస్సర్గ:

శ్రీ రామాయనమః .

భరితోదయే మహాకావ్యే,

చతుర్థస్సర్గః.

అథప్రసన్నసలిలా దదృశే తేనమాలినీ । వనేవనీభుజాత్రీతే వికోసద్వనమాలినీ ॥ (౧)

పద్మపాణిర్బిసభుజా వికచాంబుజలోచనా । స్ఫురద్రథాంగవక్షోజా లోలవేణీవధూరివ ॥ (౨)

క్రీడత్కారండవరవై రున్మిషద్భిశ్చకైరవైః । చలదూర్మికరైర్గంగా మభినీయేవహాసినీ ॥ (౩)

స్నాతుమాగతదేవస్త్రీ వక్షోజమృగనాభిభిః । కువర్ణత్వా నీలశాటీయా కలిందతనయాభ్రమమ్ ॥ (౪)

ప్రవాలైర్గురుతాన్నీతా ఫలపుష్పసమైరివ । అధ్యాపయంతీ బాలద్రూన్ పత్రికూజితకైతవాత్ ॥ (౫)

శబరీనిబరీసోరు నితంబపరిఘట్టనాత్ । చలద్వీచిచ్ఛటాటోపైర్వారయంత్యలిసంగమమ్ ॥ (౬)

శాతకుంభచ్ఛవినేకశాన్మునీనాంవీక్ష్యజృంభితాం । భానుభానుభ్రమాత్పూర్వం బిభ్రతీపద్మసంపదమ్ ॥ (౭)

ప్రఫుల్లకుముదోల్లాస హాసశ్రీసర్వతోముఖా । కుర్వాణాబ్ధేశ్చందనవత్త్వేన మూర్మికరైరివ ॥ (౮)

భృంగైర్ఝంకారముఖరైః పాలితామపిసర్వతః । జహారమారుతోయస్యాః పద్మసౌరభసంపదం ॥ (౯)

సుచేలమివశైవాలం బిభ్రత్యాశ్చలదూర్మిభిః । క్రియాసమభిహారేణ యస్యాస్తన్మారుతోహరత్ ॥ (౧౦)

యత్సైకతోపవిష్టానాం సిద్ధయూనాంప్రగాయతాం । ఊర్మిర్వాతోద్ధితరవా భేజేకలశవాద్యతాం ॥ (౧౧)

తిగ్మాంశుకిరణోత్తప్త గాత్రీధారయతీవయా । సితాతపత్ర నివ

హం సితపంకజచ్ఛత్రవాత్ ॥ (౧౨)

యామినీష్వప్రియాత్యక్తం పశ్యపంకజమండలం । నీలోత్పలచ్ఛ
లోత్ఫుల్లై ర్వ్యాజహాసేన స్ఫుటై రసైః ॥ (౧౩)

రాత్రౌ రైరవిణీ యత్ర మందానిలచలాచలం । నిర్నిద్రయం పద్మనే
త్రేణ పద్మినీం పశ్యన్నృత్యతి ॥ (౧౪)

యత్ర పంకేరుహశ్రేణీం దివాకరకరాంకురైః । ఇందోస్స్మితాం
సమీక్ష్యేవ హంసవ్యాజాజ్జిగీషతి ॥ (౧౫)

రథాంగముకుళం యత్ర మృగాంకపాతలాలసం । సరోజముకుళ
వ్యాజాత్కరోతీవ నిశివ్రతం ॥ (౧౬)

యామిన్యాం యత్ర పులినే కామిన్యాం నహి శోభ్యభాత్ । పద్మా
యపరాభూతా పద్మావిభ్రమశేముషీం ॥ (౧౭)

రాత్రౌ కుశేశయం హిత్వా లక్ష్మీః కువలయానుగా । సోపానస్ఫటి-
వద్యస్యాం విభాత్యూర్మి పరంపరా ॥ (౧౮)

అభితో భిన్నవైశ్యాద్రై ర్హాటకం కూలమాబభౌ । యస్యాస్స్ఫుర
న్మరకత రత్నైరివ సమాచితం ॥ (౧౯)

తతస్తస్యాః ప్రతీరేయం శీతశైలాంతవాహనః । ప్రతిగృహ్యావిశ
త్సీమ సరసాంభోజమండలం ॥ (౨౦)

తతోస్తభూధరతటీం సరోజిన్యాశ్శ్రియం నయన్ । విభాకరోయ

శ్రీయుంగసరోజసదనా త్స్యాయంతివసహరణాః। విధూతచందనా
వనంపం విసిర్యాంత్రీంసికేనితే॥ (౨౬)

యంత్రస్యాస్తంగతిమేఽతి వారువమాయతలావసితాః । తరవోపక్ష్మ
సుమూనాం సతేత్రికుబ్జైతవాత్ ॥ (౨౭)

నయనైరివ శోణాక్షైర్న్వలినీంపిధ్య నిర్నిద్రియం । వసుమంతేను
వాప్యాసు ప్రతీచ్యాశ్చరశ్యాతాధికం ॥ (౨౮)

విహంగమాఃకలాలాపై రలంచక్రుస్తటాకినీః । స్రాగ్రాహాగమ
నంసూనాం నిగదంతఇవాళికః॥ (౨౯)

మందమందం సరోజిన్యాం సరోజాని శ్రియంయయాన్ । పత్యుఃప్ర
వాసేనారీణాంవదనానీనత్యాజాః ॥ (30)

నిమీలితేషు పద్మేషు ద్విరేఫానిసిసివనాత్ । ఉరాద్యద్యయుఃస్వత
ఘ్నా హిమాంచంతీత్స్వరమాపది ॥ (3౧)

విభాకరకరస్రాతైర్ద్రుణితాస్తాచలసంస్థితైః । పీతాంబరస్యైవె
త్యారస్తనువద్వారుణీబభౌ ॥ (3౨)

మహాత్మాస్యపథంయాతి జనైస్త్యక్తం స నశ్యతి । యద్వారుణీ
భాక్సపితానసుభిస్సమగాల్లయమ్ ॥ (33)

ఖద్రైవివిప్రాక్రాంత వసామీలితైః పంకజైర్బభౌ ।నపద్మినీనప్రతి
భాహింతునానశ్రియావినా ॥ (3౪)

రాగంహింత్వాస్వజనితను సౌరక్తసరోరుహాత్ । ముఖేప్రతీచ్యా
నిదధేసంధ్యారక్తిమస్కైతవాత్ ॥ (3౫)

చక్రవాకయుగంరాత్రౌ భవిష్యత్యభిశంకైరితి । తరుణీస్తనపీడేవప్ర
థక్తత్వౌల్యత్రాభవత్ ॥ (3౬)

బలాత్సాధీకృతనాథానాం మారనారాచ బాధయా । బభూవ
శంభళీస్త్రీణాం నిశానాయకసంగమే ॥ (3౭)

మైత్రీజగత్సు దుర్ధర్షా పరైరితిహిసాంప్రతమ్ । యన్మిత్రేకి
లనిద్యాతే కమలైరనుమీలితమ్ ॥ (3౮)

సౌధాగ్రేషుస్ఫురజ్జాలరంధ్రనిక్షిప్తచక్షుషః । రమణ్యస్స్వర్ణ

స్తుష్యంతి ప్రతిచ్ఛాయాసంగమమ్ ॥ (౩౯)

చిరాయ దివసారంభం రాగవత్యా ప్రసంధ్యయా । సమాగమం వినోదసా తత్కాల ప్రకాశనమ్ ॥ (౪౦)

మిహిరః కమలాసాక్షీ త్వా స్వయా సహ మానవత్ । రజనీం ప్రయోభాని సమాగమవిలోకనమ్ ॥ (౪౧)

చరమక్షోణిభృత్ప్రస్థః క్షీణాసంతాపవోవానమ్ । ప్రాపతం తం ఫలభ్రాంత్యేవ పూషణం ॥ (౪౨)

యదాస్తక్షోణిభృచ్ఛృంగే వసువోకాపమాగాల్లయం । అసితో దివసః కామం క్షీణోత్రిస్మిహితస్కరాం ॥ (౪౩)

నవాదభ్రాభ్రమలినో దృగంధంకరణక్షమః । కకుభాం వ్యాపృతాః కుర్వధ్వాన్తస్ప్రాపహోవ్యజృంభత ॥ (౪౪)

పద్మినీ వల్లభే క్షీణే పశ్యపన్నానాం సరోరుహాం । బభౌ వ్యాసన స స్తూతశ్చ మంధకారకదంబకం ॥ (౪౫)

నీలోత్పలానాం హాసతాం రుచిః కిము విస్తృత్వరా । దిగంగనానాం కబరీః మిత్యాలోకితం తమః ॥ (౪౬)

ఆలక్షితక్షణశృంగార లసదభ్రకకుభం బభౌ । సన్నద్ధమివ దిగ్వ్యక్తే ధ్వాంతసింధురయూధకం ॥ (౪౭)

రజనీముఖతః ప్రాప్తో బలీయాన్వృషదీపకః । జనానాం నేత్ర సామర్థ్యం జహార ధ్వాంతతస్కరః ॥ (౪౮)

గంధసారతుషారశ్రీ యత్ప్రాసాధయదుచ్ఛ్రైకైః । వసుభిస్సరసం రాజా దిక్సరోజవిలోచనాః ॥ (౪౯)

చంద్రః కామీవ శిశిరైస్స్వకరైశ్చందనైరివ ! సరోజాక్షీరివ దిశ స్సముస్ఫురతసంభ్రమాత్ ॥ (౫౦)

చంద్రః కైరవిణీం ప్రీణ జహారాంభోజినీశ్రియమ్ । ఉదితస్య ఫలం రాజ్ఞః ప్రభూతం హి జనోదయః ॥ (౫౧)

దృశః కువలయానీవ సరితామివ యోషితాం । నిమీలితాని మిత్రే తే అస్తైరక్షీణయచ్ఛశీ ॥ (౫౨)

కేతాంశాప్రదితే ధ్వాధిర్వ్యాశా జలపోందుభిః । ప్రదుద్రావత
వాంపిశ్లేంగ్రీతికాతాకీమత్స్యతః ॥ (౫౩)

ఘ్రమ్యాలసగీవిధిశ్రాబాతా గృహేషు రజనీముఖే । సహాలాదితేన
వంద్రేణ పర్థతేష్వశనైశ్శనైః ॥ (౫౪)

స్థానేషు వేషాంసుఖద మధ్యస్థానంమహాత్మనాం । యుద్విధాప్రది
తేకామో మంపసంవసుపర్ణతే ॥ (౫౫)

రాచ్ఛిత ఘానాగ్రాసు దిశునిషార్ధితంతేను: । తదాదాయ
స్వయంకామః కామినీషుస్వధత్తకిమ్ ॥ (౫౬)

ఇతివివిధమరీచావుల్లతాంయాతిజేతుం కుసుమవిశిఖవాణైః కా
ముదీలేపవృత్తైః । ప్రతిపదకృతభూరిప్రార్థనావాదసూక్తైః తను
మధనుగళైచ్ఛుస్త్రేయసీః ప్రాణనాథైః ॥ (౫౭)

సానందంతుహినమరీచికాంతిశ్రీశేకాంతా శేషకవికశారికా విరా
వైః । వాదిత్రైరివ జయశబ్దమీరయద్భిర్జాసా సపదితరాంముదం
ప్రపేదే ॥ (౫౮)

ఇతి సారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే
చతుర్థస్సర్గః.

పంచమస్సర్గః.

క్షితిపతిమథ యామినీవిరామే కృతరటనాయుధ సాయకో ప్రసం
మే । శ్రుతిపథ మధురం స్వవందిలోకా ధృత సుఖనిద్రమముం ప్రబోధ
యంతి ॥ (౧)

ప్రథితగురుయశోజహీహినిద్రాం దినకృదసావుదయాద్రి మధ్య
రుక్షత్ । భువనభరణకర్మణి ప్రకామం విసృజ భరం సభవాంశ్చ సం
మతోస్తు॥ (౨)

అరుణరుచి పరాకృతోంధకార స్సపది సమేత్య నసృత్య తేన
త్వమ్ । పటలమివ పయోముచాం ప్రగాఢం ఘనతరమాదుతసున్న మం
తరిక్షే ॥ (౩)

కువలయసుహృదాచిరం విహృత్యక్షలదురు తారక హారహార య
ష్టిః । వ్రజతిసపది కామినీ సమంతాచ్ఛిథిలతమః కబరీవయామినీయమ్॥

సురతసమయసాక్షి తాంప్రణీ తారహాసికృతం ప్రసమీక్ష్యభాం
తియానోః । హసితవిలసితేన సద్మదీపా విశదముఖా ఇవవిస్మయోదితే
న ॥ (౫)

ప్రథమమధిగతా సమేత్యరాగం చపలమథ్యాస్యగుణైః ప్రలోభ్య
చేతః । త్యజతితమధునాత మీమృగాక్షీ గళితవసుం విరచయ్యశీతరశ్మి
మ్ ॥ (౬)

గురుసహచరతా మపిప్రలబ్ధ్వా గగనతలేధృతహస్తసంశ్రయో
[illegible] । [illegible] విధా మృగాంకో జత విధి దులలితంహి [illegible]
[illegible] । (౭)

ముకులితకమలం సరో౽పి ముక్త్వా నిశితుహినాంశుమవాప షడ్ఘ్రి
బుద్ధ్వా । హసితమితి కులినీముఖాబ్జసాంద్రస్మితసరసీరుహదీధితిచ్ఛలేన ॥

నిశికృతవసతిస్సుధాంశుబింబే గతరుచిమస్యవిహాయ తం విషణ్ణా ।
భజతి సరసిజం తతో౽నులక్ష్మీర్ఘనవిచపలేతి తతో౽విగీయతే సా ॥ (౧౦)

అగణితమిహిరప్రభాచక్రవాకాస్తుహినమరీచిముపాలభంతయత్నః ।
గతరుచిరధునాబభూవ నహీనింద్విజవతిరవ్యయతిద్విజేనశిష్టః ॥ (౧౧)

సుభగమినతుహినం పరిస్రవంత్యస్తిమిరమధుప్రతఖాదితావశిష్టం ।
నభసఇనతరోర్గతప్రకాశాః కుసుమచయా ఇవ తారకాస్స్ఖలంతి ॥ (౧౨)

సపది నభసి తారకాకదంబాన్యతిరుచిరాభవనాంతరేషు దీపాః ।
సరసి కువలయవ్రజాశ్చ కామం హిమరుచినా సహ సంత్యజంతి లక్ష్మీం ॥ (౧౩)

సురతరభసఖేదగాఢనిద్రాపతిపరిరంభనిబద్ధగాత్రయష్టిః । అయి
తినహిం విబోధమద్య ముగ్ధా గళితకచాకులవక్త్రచంద్రబింబా ॥ (౧౪)

ప్రతిగృహమధునా విబోధయంతస్సురతపరిశ్రమశీతకానభీకాః ।
సదయమివ వనదంతి తామ్రచూడాః ప్రతిరవమున్నమితాః గళాద
ధానాః ॥ (౧౫)

సురతభరమదాలసం ప్రియం స్వాంతనుమధికం పరిరభ్య పంకజా
క్షీ । అపసరతి విలోక్య పుష్పమంచష్ఖలదురుహారగవేషణాచ్ఛలేన ॥

రఘుతిలకమహీమహా మహసా విదానీం హిమరుచిరప్యజహాద్రుచిం స్వ
కీయామ్ । ఇతివచనమహో నిశమ్య వధ్వాదయితతమో రజనీముపాలభి
ష్ట ॥ (౧౬)

నిబిడగురుబృహన్నితంబబింబానిజరమణేనవివస్త్రితా మృగా
క్షీ । కలవిహగనినాదసంప్రబుద్ధా హ్యాతపాభియా చతితద్ధి యాదుకూ
లమ్ ॥ (౧౭)

ఉపయతి దివసా యకోప్పురస్తాదహహా విహాయ సమంజసా విహా
యః । తిమిరనికరదంబకం సరోజాక్షి రధృతయా సహానిద్రయాప
యాతి ॥ (౧౮)

రజనివిరచితం తమః పరాస్యన్నుదయగిరిం సవితోదయాచలాగ్రా
మ । విమలతరమభూద్వియత్పునం తాత్పవాహ్యపటయే నతిదానుచక్రిష్కం
కాస్యః ॥ (౨౦)

విచలతిశసక్తైర్వ్యాభాతవాయా వికచసరోజబతా ముహుర్విలో
లాః । అహహావిదధతీవటిగ్మరశ్మేర్విజశోదచలాచలచామరాధికాని క్షే ॥

సరసిరుహాగ్రహేషుముద్రితాయో విరహీవధాన్యనుపాః ప్రసహ్య
రాజ్ఞా । సపదివిదళితేదళేకవాటేబహిరథమిత్రనరేంతేద్యయాంతి ॥

ఇతిసనరపతిః ప్రబోధకృద్భిస్సపది బుబోధముదాత్తవాస్తసి ప్రః ।
త్రిజగతివినుతేనవందమానైస్సహసరసీరుహబంధునాముని సైః ॥

అథసవిరచితప్రభాతకృత్యో రథతురగేభపదాతినానుయాంతః ।
విపినమనువిధాయిపౌరుహాంతం నయనపథం ప్రణినాయచార్వరణ్యమ్ ॥

ఛాయావిబద్ధమృగయూథమనోహరాణాం బాలావిశేషమ్మనిభిః
పరిపోషితానామ్। పఙ్క్త్యావిరాజితమబోధిమహీరుహాణాంకణ్వాశ్రమోప
వమితీహసవన్యవాక్యైః ॥ (౨౫)

దూరాన్నిషిధ్య చతురశ్చతురంగసైన్యం మాభూన్మనేరితితపో
విపినస్యపీడా । ఛత్రాదికంచ పతిహృత్యసరాజచిహ్నం కణ్వాంతమైచ్ఛ
దథసేవితుమిందువంశ్యః ॥ (౨౬)

తతోజితప్రాంశు నిరగళాగళ స్సదక్షిణః క్షోణిపతేర్భుజో
చలత్ । శకుంతలాకుంతలభారమండనం పురాకరోమీతి విభావయన్ని
వ ॥ (౨౭)

ఇతిపారస్యతశేషకృతౌ, భరతోదయమహాకావ్యే,
పంచమస్సర్గః.

శాంతో నామ పఞ్చమస్సర్గః ప్రారభ్యతే.

వివేశ కణ్వాశ్రమమాత్మభాజాం గురుర్గరీయాం సమథోనఘా
ఘః । సతిగ్మరశ్మి జ్వలనప్రకాశై ర్లోకం ద్వితీయం మునిభిర్జ్వలం
తమ్ ॥ (౧)

పరస్పరం సాహజవైరదృశ్యః పదక్రమజ్ఞై ర్ద్విజబాలజా
లైః । స్వాపత్యగత్యా మృగపక్షిణశ్చ స్వైరమ్పరిత్యైరుపనీతశోభ
మ్ ॥ (౨)

నిపాతయద్భిర్హ్యనుదూరగస్తు గురుప్రియాయాదేశ కృతాత్మశో
భమ్ । స్ఫురస్ఫురద్వర్ణమనేకశస్త్రై ర్విశిష్టమర్చైరివ శబ్దశాస్త్ర
మ్ ॥ (3)

లతాన్తరైర్బాలకనిర్విశేషం ప్రవర్ధితాంగై ర్మునిబాలికాభిః।
లతాప్రవాలాన్తికదంగసామ్యై ర్విశిష్టై ర్వితతం సఖీవత్ ॥ (౪)

కరేణపంకేరుహకోమలేన రాగాద్వధూభ్యః పరిపోషితాభిః । ల
తాళిభిః పుష్పకదంబదంభా ద్విరాజితం నుప్రతికుర్వతీభిః ॥ (౫)

కుశాంకురైర్బాల మునిప్రణీతైః కురంగశాబాః కుతుకాత్ప్రవృ
ద్ధాః । పిరోచనైశ్చారు వినీలతారైః కుర్వంతియం నీల సరోజబద్ధమ్ ॥

పరస్పరాబద్ధమహానురాగే సత్త్వవ్రజే యత్రభృశం నిరస్తః । స
నిర్వికారః కురుతే విరోధః తపాంసి తిగ్మాన్యభితస్స్రవంతీమ్ (౭)

తమస్సమూహో నియమం తనోతి నిరంతరం భాస్కర భానుభీతః।
తపోధనైస్సార్ధమతిప్రవృద్ధ చ్ఛాయాచ్ఛలాద్యత్ర మహీరుహాణామ్ ॥

ముదాతదాందోళితనిమ్నగాంబుః ప్రబుద్ధపున్నాగపరాగతిక్తః।
ఏవో సమీరశ్శ్రమవారిహారీ శంసన్నివానాగతమస్యభద్రమ్ ॥ (౯)

తపోవనం తజ్జితనందనశ్రీ సమీక్ష్యమేనే నృపతిస్తదేతత్ । తపోభి
రుగ్రైర్మునయో భజంతి ఫలం యదేతత్సురలోకసంజ్ఞమ్ ॥ (౧౦)

యస్మిన్నేత్రయోర్గోచరతామవాప సంప్రాప్యసత్యమసత్వమేతత్ । తదేవపుణ్యంమమనస్తిభూరిజన్మాంతరాబద్ధమనున్యతేజః ॥ (౧౧)

అస్యాధిపత్యం జగతాంత్రయాణాం వాంఛంతినూనం నతపో ధనాస్తత్ । పుష్పైఃఫలైరత్యమృతైరఖండం సదాప్రసన్నం వనమేత దాపుః ॥ (౧౨)

తస్మైశశంసుః ప్రతిబద్ధయూథాః కరాంతవిభ్రాంతవిలోల నేత్రాః । మృగ్యశ్చతద్దర్శనతోప్యభీకా స్తపోధనానాం ప్రథితం ప్రభా వమ్ ॥ (౧౩)

విచింతయన్నిత్థమసౌవిలోక్యతపోవనం భూమిభృతామధీశః । వివస్వదాభంఘనవాగ్వాదీ తత్సోత్రభూరిత్యనవాప్యకోవ్యసః ॥ (౧౪)

శబ్దేన తేనాథశకుంతజాలం కింసంభ్రమేణోచ్చచలన్నగాగ్రాత్ । కూజత్కులం వ్యాకులితంస్థితేభ్యో వనేక్షితీశాగమనంప్రసక్తః ॥ (౧౫)

తస్యాథశబ్దేనసరోజకాంతా న్నిర్గత్యకాచిద్ధృతికస్యకాభూత్ । హంసీవభీతాబిసినీవనాంతా దాకర్ణ్యకాఘోషంనవవారిదస్య ॥ (౧౬)

సమీక్ష్యసర్వావయవానవద్యా మచింతయత్తాంహృదయేవనీశః । ఇయం వనశ్రీర్నుపురస్ఫురంతీ బ్రాహ్మీమునీనాంసవపుర్నుకీర్తిః ॥ (౧౭)

నిర్మాణనైపుణ్యదిదృక్షుణేయం సృష్టావిధాత్రా కిలలోకచారు । అస్యాభవేత్కింనుయదన్యథాతి సురాంగనాశ్రీస్తనుసిద్ధుభావః ॥ (౧౮)

దృష్ట్వాప్రవాలంపదమేతదీయంతద్భావమాప్తుంనుతపస్యదస్యాః తన్న్యధయాభ్యాసవపవశాత్తం తేజస్వితుల్యంత్వభవేదతేజః ॥ (౧౯)

భుజావృవున్నదంనిబయోర్విలజ్జ్య పరాజయం రాజ్యభృతంనిశాసు । ఇతీవపత్త్రం [illegible] మునాంపదత్వం భజతేధిగస్య ॥ (౨౦)

అస్యాస్తనద్వయగిరౌ ఘనసన్నిభం వితతంబహుబంకు సుమాంశులంకః
నమనం శ్యామసకల రోమరాజివిభాంతసమస్తహారాన్ప్రంతమునవ్యధాతాం (౨౨)

సాధ్వ్యాల వాలాత్త్రిమనోహరవల్లి సదీనభోగ సకష్ట ధృతా ప్రమాధా
స్యానుపీన స్తనకైతవేన ఫలాయితాం మానాంబుజకోశయుగ్మం ॥ (౨౩)

యత్పుంభితంగాంగజకేసరాగ్రా పద్మోసువర్ణాంబుజకుట్మలే
న। ప్రాప్తుంతపఃభామికమనోజలక్ష్మీం। పుణ్యాం ప్రభా తేటివిరాతద స్తం॥ ()

పయోధరాభోగయుతోటిలక్ష్మీ మస్యాః ప్రసూనా త్రిపులబాహా
స్త్రీ। అక్రమ్యాశోకంత్రము షేణకంబువాభారయుత్ప్వంజయముచ్ఛికీర్షః ॥

ఆలోహితాంత స్సకరః కృశాంగ్యా లక్ష్మీం ప్రవాలస్య కథం దధా
తు। వనేనివాసం విరచయ్య జీర్ణం యత్రాప్యకాఠిన్యమనుక్రమేణ ॥()

పురాసరాగః ఖలుబంధుజీవ ప్రభాహరో సాధ నకీతితన్వ్యాః। విజ్ఞా
నధారాత్రాధరనామచక్రే ధృతామృతస్యాపిరదచ్ఛదస్య ॥ (౨౭)

సుధాం నిధాయాధరబింబమధ్యే సుధాకరోస్యావదనావధూతః।
అసీయచ్చైనాంభజతీవశుభ్రి ద్విజచ్ఛలేనస్వమనేకభావం ॥ (౨౮)

హ్రీణస్సుదత్యాస్స్మితకాంతిలేశా న్నిరాసితుం మజ్జతితంశశాంకః।
ముహుః కళకందళితేంద్రనీల శ్యామంకిలతూళయితుంపయోధౌ॥ (౨౯)

సాదృశ్యలక్ష్మీమధిగంతుమస్యాః పద్మాకులస్వాంతఇవాననేన। ప్ర
దక్షిణీకృత్యధరామపీందుః యదాపపుణ్యాన్న సదాధ్యగాత్తాం ॥ (30)

విధేరవార్యః ప్రతికూలభావపీతన్ముఖం జేతుమభిప్రయాతుః। మూ
ర్తిం స్వపాశైమపితురాః క్షిణోతి యదాస్త్విపక్షో బహుళనృథాంశోః (31)

ముఖేందురస్యాః ప్రసమీక్ష్యముగ్ధం మిత్రేణచంద్రం భృశవిప్రలబ్ధం
గళద్వసుంతంకృపయామృదుస్సృక్ స్మితేనసంవర్ధయతీతివమన్యే (32)

విమానితోవక్త్రరుచా ప్రియాభ్య శ్శాఖయాంప్రియయాధా యని
జాం దిదీపిందుః । శంభోర్జటా జూటకుటీరసింధు తరేకృశాంగో రచిత
స్తపస్వీ ॥ (33)

సుగంధివాంఛేయమతీవసోఢపరాజయంనిశ్శ్వసితానితేన। కథం
తిరశ్చ్యలినావిముక్తం నసాతులాంరోహతిపుష్పకేతోః ॥ (౩౪)

ఇందీవరంకింపదసేందుబింబే దివాచనక్తంచగతేవికాసం। అ
స్యాస్స్వయంసాగ్వదికంతమిచ్ఛన్ నేత్రచ్ఛలేనోల్లసతిస్వరూపం (౩౫)

నీలోత్పలంచాంబురుహంత్రిధైత నేత్రశ్రియం జేతు మివాంబు
మధ్యే। నక్తందివంమీలనకైతవేన మిథస్పృధాంక్రమతోవిధత్తః (౩౬)

కుతోశిఖీతేనసుమాయుధేనమిత్రభ్రమాత్సంనిహితేముఖేస్యాః
శరాసనేద్వేనిహితేఅధిజ్యేభ్రువౌ నచేమేనితరాంమరాళే ॥ (౩౭)

నలభ్యతేస్యాస్సకలాముఖశ్రీః కేనాపిపుష్యనశశీసదాపి। లలా
టపట్టంపఘృషానుకుర్వన్ కృతార్థమాత్మానముదీక్ష్యతృప్యేత్ ॥ (౩౮)

వేధావిధాయాప్రతిరూపరూపంకస్తచ్ఛలేనాననమిందుమస్యాః। ...
స్యాభితోభాపుకసంభవాయ శ్రీకారరేఖేవసంలిలేఖ ॥ (౩౯)

సదాపివాలప్రియయాచమర్యా శిరోరుహాణామతిభారమస్యాః।
ఉద్వీక్ష్యసంలజ్జితయేవకామం స్వవాలభారోనపురస్కృతోభూత్ ॥()

తాంచింతయిత్వేత్థమసౌనృపాలో రూపేణతేనాప్రతిమేనచిత్తే।
విద్యాధరీవాప్యథపన్నగీవా సురాంగనావేతివనిశ్చికాయ ॥ (౪౧)

నిపీయతాంవిస్మయనీయరూపాం విశాలినా చారుదృగుత్పలేన।
సభూపతిర్నైవజగామతృప్తిం శిఖామివేందోస్తృషితశ్చకోరః ॥ (౪౨)

వినీతవేషాప్యపనీతవేషం తేజోవిశేషానుమితాధిపత్యం। అభ్య
ర్ణామభ్యాగతమాశుభర్తా ససంభ్రమంసాతమువాచబాలా ॥ (౪౩)

కంశాధతేతేవిషయంవిభూగో నామ్నా సభాగ్యాస్తవ కేనువ
ర్ణాః। అయంహిదేశోభవతాగతేన నిశాకరేణేవవిభాతి(౪౪)

క్షేయంతవాప్యాగమనంసుపూర్వం ప్రవృత్తిరుద్దిశ్యకుత్రహి
[illegible]తుమిచ్ఛంమనోమే శబ్దగ్రహంప్రేరయతిప్రకామం(౪౫)

ఇదం జలం పాద్యమిదం తవార్ఘ్యం ప్రగృహ్య తాం కందమిదం ఫలం చ । ప్రసీయమాస్స్వాహాకిసాలమంజ్వా మంగీకురు ప్రాంతి శమాంభ సర్వమ్ ॥ (౪౬)

సలజ్జమిత్థం వచనం ముఖేందోస్సిక్తా పీయూషమివాథ తస్యాః । సభూపతిర్మేఘగభీరఘోషస్తాం శ్రీరమంభోజదృశం బభాషే ॥ (౪౭)

దుష్యంత ఇత్యాహ జగద్య మేత ద్రంభోరు హైమాంశవవంశజాతమ్ । సోహం తపో విఘ్నకరాణి సత్వా న్యవేక్షిమాం ప్రాప్తవనం వినేతుమ్ ॥ (౪౮)

కృతం యథా నన్నముతో భానాం గిపర్వం భవత్యాపరితోపి తోష్ట్ర । జ్ఞేయం స్వరూపం తవ చంద్రవక్త్రే మనస్తు వాచాలయతీవ కామమ్ ॥ (౪౯)

కల్యాణి కా త్వం కమనీయకాంత్యా ప్రకామమాభాసి కలేవ చాంద్రీ । ఆశ్రిత్య యామేతదథః కరోతి తపోవనం భాం ప్రముదావనస్య ॥ (౫౦)

సౌందర్యలక్ష్మ్యా ననురాజపుత్రీం త్వా మాశ్రమస్థాం మదిరాక్షిమన్యే । నీత్యా ప్రకారం జయతామథ స్తైన పౌరవాణాం రమతే మనోహి ॥

శిరీషపుష్పాతిపతిన్మృదుత్వే కేనప్రతేస్మిన్నివినియోజితాసి । ఉన్మూల్య విద్యాస్సరసచ్ఛదాం తాం వహన్ని ధేయాన్నవపద్మినీం కః ॥ (౫౨)

చక్రేవిధాతా ప్రతిరూపరూపం యః కౌముదీం భోగ్యరసాం వనేన । సవమముగ్ధభవతీం వనేస్మి న్నీతానుకంపో వ్యధితేతి మన్యే ॥ (౫౩)

రేఖాలతానాం భజతేతి భాగ్య ఫలాని పుష్పాణి చ బిభ్రతీయం । ఆవర్జితైర్యత్సలిలైర్భవత్యా యదాలవాలావలి రానిషిక్తా ॥ (౫౪)

కురంగకాంతా స్తవ నేత్రలక్ష్మీం వాంఛంతి నూనం ప్రతిబద్ధయత్నాః । తథాపి సా వధకాతఏవవక్తి సఖాం సముత్పన్న మువన్నితోథః ॥ ()

పాణిప్యా ఇతిశం భోధునా వనైకసేవ్యు స్తనియసీమ [illegible] దు రేఖా తను స్తను స్త్రీతరపా [illegible] సోవయో తాం [illegible] । (౫౬)

[illegible] శకలం శంభ

[illegible]

న్నాశ్చర్యహేతోరపి మేంతరంగం తథా న ప్రసిద్ధిస్మృతిరత్ర సోహా ॥ (౫౮)

కస్తే పితృత్వం గతవాన్ కథం సు సముద్భవాస్య స్మయమానయాంశు।
యః ఈదృశీం త్వాం మతిచారురూపాం ప్రసూయ ధన్యేయమినా స్వనీయః ప్రక-

కస్యాశ్రమోయం కను గాత్రి సౌమ్యా నిరంతర ప్రేమ రసార్ద్రిత స
త్త్వాః। యస్యాం సమాశ్రిత్య తిరస్కరోతి పురందరోద్యానసనస్థలశ్రీం ()

కచ్చిత్ప్రతీత్యాః కుశలం ప్రయాంతి తపోధనాః ప్రోషిత పాపశేషాః।
పూజేవ యైర్మూర్తిమతీ నియుక్తా త్వం చారుసర్వాంగ్యతిథిక్రియాసు ॥ (౬౦)

ఆకర్ణ్య వాచం నృపతేస్సలజ్జాం కౌతూహలం కూజమముష్య
జాతం। ప్రవాలయంతీ వచసుధాభిః కన్యాతమిత్థం మధురం జగాద (౬౧)

సర్వత్ర రాజన్ కుశలం మునీనా మవేక్షితానాం భవతః కుతోఘం।
మిత్రే కథం భాతి వినీతబాధం పద్మాకరా మీలనమాప్నువంతి ॥ (౬౨)

భవంతమాప్యైకధరాధినాథం శరీరిణాం భూః ప్రకృతిః ప్రజాసు।
తారాసు కాంతం భువనైకహృద్యం నిశాకరం సుందతి శర్వరీవ ॥ (౬౩)

ఇయం తపోభూమిరుదారకీర్తేః కణ్వస్య సంరాజతి కాశ్యపస్య।
అయం జనో రాజతి యేన సంఖ్యా మధ్యేత్య మధ్యే పితృమజ్జనానాం ॥ (౬౪)

సమాముపస్థాప్య తపోవనేస్మిన్న భ్యాగతానాం విధివద్విధాతుం।
ఫలాని హర్తుం సమభిప్రయాతః క్షణం ప్రతీక్షస్వ స దృష్టిమృచ్ఛేత్ ॥ ()

ఉక్తస్తయేత్య ద్భుతదత్తచిత్తస్తామిత్యవాదీత్స నృపః కుమారీం।
అనన్యసక్తాస్సతి కారణేపి న విక్రియాం యాంతి తపోధనా హి ॥ (౬౬)

సకాశ్యపః క్వాధునివమాధ్వన్ కేతాః క్వా సత్యమీ దృఙ్మునిచిత్త
హారీ। ప్రవాళలక్ష్మీర్నితరాం నవీనా నిదాఘవృక్షస్య కథం ఘటేత (౬౭)

ఇతి నృపతివచో నిశమ్య బాలా స్మితరుచిపుష్పమయాస్తమర్చయం
తీ తనిజజనుషో జగాద హేతుం మధుమధురాక్షరపఙ్క్తిభిః స్రవంతీ ()

ఇతి హరసేవకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే,

షష్ఠస్సర్గః.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీరామా[illegible]

[illegible]దయమహా[illegible]

సప్తమస్సర్గః.

International Institute LIBRARY 6645 Hyderabad-500 027.

రాజా పురా కౌశికనామధేయ స్తేజస్స్వబ్రహ్మాభావ మధిగంతు మనా ధృతాత్మా । చక్రే తపస్త్రిభువనం పరితాపయంత్స్వం వక్ష్యేణ వమ త్సరధృతసన్నతరాం వసిష్ఠే ॥ (౧)

మాధ్యందినార్కః ఇవ భాతి మహానుభావే తేజఃప్రకర్షవిలసద్ధరి దంతరాళే । తస్మిన్మృగా ఇవ సుపర్వజనాః ప్రతప్తా శ్ఛాయామవనీరుహామి వ త్రిదివేశమాపుః ॥ (౨)

యః క్షత్రవంశజనితోపి వసిష్ఠకోప తప్తః కఠోరతపసా ద్విజరాజభావం । ఔదుంబరం కనకభావమివాధ్యగచ్ఛ దాలిప్తమోషధిరసేన కృశానుతప్తం ॥ (3)

యస్తాపసోదృఢమనాః పరితుష్టచిత్తా త్క్షోణీసురత్వమధిగత్య హిరణ్యగర్భాత్ । గాఢం తథాన ముముదే సహలోకపాలా త్పశ్చాన్నహృ త్కిలయథాహి వసిష్ఠవాక్యాత్ ॥ (౪)

ఇంద్రాయ తేషు కుశికప్రభవప్రభావం శ్రుత్వాథ స ప్రణిగదత్సుజగత్త్రియేశః । సస్మార తన్నియమభంగకృతే స దేహాం తాం మేనకామివ మునివ్రతవిఘ్నశక్తిం ॥ (౫)

యాలోచనేన సరసీరుహసుందరేణ సూర్యే సదా ప్రణిహితాం యమినాం కఠోరాం । దృష్టిం క్షణాదివ నిజాభిముఖాం విరచ్య పశ్చాత్కరోతి చపలాం తమసి ప్రవిష్టాం ॥ (౬)

వల్గత్పయోధర గిరిస్ఖలితో[illegible] హారావళీసురసరిద్రుచినీర పూరైః । యూనాం పునస్స్మరతరుం హృదయాలవాల[illegible]దగ్ధవపు మంకిలజీవయంతీ ॥ (౭)

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ గ్రంథాలయము

నగాత్మజా మనసి యః సునాసు ... రసంటి ... సాన్నిధ్యమప్యనుపతే ప్రసన్నమహాంతీ । సన్నైవదేవ్యాశ్చ యయోగమునా ... సప్ర ప్రోత్సాహనేన మనసా స్వరభాజలక్ష్మీః ॥ (౮)

బద్ధాంజలిం స్తుతిసుతం వినయోన్నతాం సిద్ధాదిదేవగణసంఘమునీ న్స్వీకృత్య । సిద్ధాశ్రమాత్ త్రికశైలరిష్టునాసికాగమం ప్రస్థాప్య ... వచనం బభాషే ॥ (౯)

దేవేంద్ర సర్వజగతామధిపత్య యోగ్యాన్ ... నిరుత స్సురాణాం । సూక్ష్మైర్విభాతిపరమ ప్రముఖైస్తు ... దధతే సువికాసభంగం ॥ (౧౦)

కింనామ నీరమహో మా శుచిమా మాహాయుయం లోకేషు ... నయనాంతవిలాసలక్ష్మ్యై । ఉన్నిద్రతామరసౌరభసంపదేవ సద్యోవ దేవ మిలిదీ ముదితాద్విరేఫం॥ (౧౧)

యానద్విలోచనపథం న భజామి దేవ తావన్న సంతి మునయోపి నితాంతధీరాః । పద్మాకరాభ్యుదయ మయంతి కిలస్ఫుటత్వం జ్యోత్స్నోద యాంవధి సుధామయమండలస్య ॥ (౧౨)

కర్యామహం త్రిభువనం సుతరాం విభాతి ప్రద్యోతనేపి గతవారిధరోపరోధం । దేవాధినాథనిబిడేతమసిప్రవిష్టం త్వత్తోధిగమ్యాకరుణామయమీమదోజః ॥ (౧౩)

ఇత్థంతయా నిగదితే స నిశమ్య శక్ర స్తాం ప్రత్యువాచ భయదాయిని గాధిసూనుః । ఆస్తే తపస్యభితపన్ త్రిజగత్తతోమీ విద్ధశ్రియాస్వమభవన్ సురసిద్ధసంఘాః ॥ (౧౪)

తం తాపసం స్వతపసో వినివర్తయాద్య త్వం హావభావ లలితప్రముఖై ర్విలాసైః । అంభోరుహాక్షి చతురా భవతా త్తదత్ర లోకేన కోపి రిణాచారునృశాం విధేయః॥ (౧౫)

వార్తాం నిశమ్య విబభౌ చలగాత్రయష్టిః దేవం పురందరముఖాత్కుశికాత్మజస్య । వాతేరితేవ కదళీపరిపల్లవదుచ్చ వక్షోజకుంభ యుగలోలదుకూలపాళిః ॥ (౧౬)

ఏవం స్తుతో బలరిపుం నిజగాద ముండా ప్రష్టాంశకం త్రిదశనాయక శే
ముషాంతకం । శక్త్యుపహతేస్తనుపశ్రీక్షణతపోవిశేష భంగప్రదా ప్రభవస్తైన
విశారదోసి ॥ (౧౭)

బ్రహ్మప్రభావమృషిరాజమనోవసిష్ఠం మత్వా పురా కిల తృణాయ
మహానుభావః । తస్యాత్మజైశ్చ ఉరు శాపమమజ్జయత్తం హీనాభ్యతీత్య
నని వాక్యమనాస్పృగర్ఘః ॥ (౧౮)

పూర్వం గతాయుమపగతస్య ననుత్రిశంకో స్స్వర్లోకమాజగమిషో
ర్వ్యస్పృహాస్త్యాస్తైవ । క్రుద్ధో ద్వితీయ ఇవపద్మభవస్సృష్టు స్స్వర్గాంత
రం తదనుయః ప్రశశామకృచ్ఛ్రాత్ ॥ (౧౯)

యస్మాద్భయం సముపయంతి నిలింపవర్గా గోపాయితా బలరిపో
భవతైవ నూనం । స్త్రీరూపమృత్యేకథమహో తమలం వికర్తుం ప్రోతోర
యం కిముత్పణం ప్రభవేన్నిరోద్ధుం ॥ (౨౦)

దేవద్రుహాం బలమపారి సురేశ యేన వజ్రే విభాతి నిశితే కిమ
మోఘపాతే । సాహాయ్యకే భిలషితో భవతాజనోయం సంవతికేవ
వ కుముదస్య శిలావిభేదే ॥ (౨౧)

ఉక్తేతి సాధ్వవిరతా కులిశాయుధేన క్రుద్ధేన యాహి నహి చేద్భవ
శాపపాత్రమ్ । ఉక్తేతి వాప్రికదినాద్వ్యధు రేవ మాంసీ క్రుత్వేత్యువాచస
భయం నవమేఘనాదమ్ ॥ (౨౨)

దేవప్రసీద సురనాథ తవప్రసాదా ల్లోకత్రయం వివశయేయ మ
హాంగపాత్రైః । తస్మాత్కుతః కుశికసంభవతో బిభేమి కాంక్షేతదాపిభ
వదీయ సహాయమత్ర ॥ (౨౩)

చైత్రః ప్రఫుల్లనవపుష్పమనోహరశ్చ పుష్పాసవోన్మదమధువ్రత
గమ్యమానః । మందానిలశ్చ మధుపప్రసవాళిమౌర్వీ బాణస్సమామను
సరంతు చ పంచబాణః ॥ (౨౪)

ఇత్యుక్తవవమఘవాసతయాసుదత్వా సాహాయ్యకే రతిపతి ప్రముఖా
న్నిదేశ । తైరన్వితత్కుముదద్రుకుశికాత్మజస్య సాప్రాప్య తేవనికటం
కిల రాత్రిలక్ష్మీః ॥ (౨౫)

రూపంమనోహరమిదం దధతీయతీనాం సంమోహనంస్మరణ తస్స్ఫుటతీపురస్తాత్ । ప్రాతిష్ఠతానుమదనస్స్వధనుర్విధూన్వన్ స్వాన్తస్తు గంధిరనిలఃకుసుమాకరశ్చ ॥ (౨౬)

యత్రార్యమేవహరితోదశభాసయన్త్యా బ్రహ్మశ్రియాగతతమః ప్రసరంతపస్వీ । తస్యాశ్రమంద్రుతముపైత్ కిలమేనకాతం సంమోహినీవరరుచిరారజనీముఖశ్రీః ॥ (౨౭)

దేవాంగనాథకుశికాత్మజమాశ్రమస్థం గత్వాభివాద్యవినయావనతోత్తమాంగా । మందానిలాత్సుమసౌరభ చారుశీవ ప్రాక్రీడదంతికవనేవిపినాంతలక్ష్మీః ॥ (౨౮)

వాసంతికాకుసుమగుచ్ఛగళన్మధూని నూద్యన్యగప్రణిహితాస సా ఘురంనదంత్యామ్ । గాయత్యలంవిరహిబాధకృదఘుణజగ్ధ [illegible] తాంరు రేపికకులేచకషాయకంఠీ ॥ (౨౯)

గుంజద్ద్విరేఫకులశేఖరితాగ్రభాగే దీపశ్రియందధతిసంపిశసత్య శోకే । గండూషవన్మధుగళత్యభితోవనశ్రీ వధ్వాఃప్రసూనకుసుమ్మాగిపకేసరద్రా ॥ (3౦)

ఆందోళయత్యభినవోన్మిషదంబుజశ్రీ పద్మాకరంవికచకేసరగంధగర్భే । ఆమృష్టరత్యలసకాముకలోకఖేద స్వేదాంబువాతిశసనః సుమలయానిలేపి ॥ (3౧)

ఆకర్ణకృష్టనిజకార్ముకనిర్గతాభి మీనధ్వజే కుసుమబాణపరంపరాభిః । సంత్యాజితప్రణయకోపభరంప్రియేషు యోషాః ప్రవర్తయతినిస్పృహతాందధత్సు ॥ (3౨)

పుష్పాకరాగమనవోన్మిషితప్రసూన నిర్యద్రజస్సిద్ధవనితానుగతేళి నంఘే । ఝంకారమాదధతిధిక్కృతకామికోపం టంకారవత్కుసుమ కార్ముకకార్ముకస్య ॥ (33)

ప్రక్రీడితాకుశికనందనలోభనాయ ప్రత్యగ్రదత్త కుసుమాయుధ [illegible]సా । తస్యాంకమంకమధికోమలలాలసాంసా కుర్వత్యభూద్వాసలలితైః (3౪)

విస్పష్ట[illegible]నాస్త్రశరావదగ్ధ త్వాం [illegible]స్పృగద్భ
[illegible] । [illegible]విపాంసు శీనైర్వ్యచలద్దుకూల మా
[illegible] ॥ (౩౫)

లజ్జా[illegible]స్మితవక్త్రచంద్రా త్వామంగృహీతుముపసారి
తమః స్పృశంతి । యావ[illegible]సహితా పదసామునిస్త్రాం ప్రేక్షాంచకా
రవిస్మితో[illegible]మభ్యాసమ్ ॥ (౩౬)

స్వప్న[illegible]నిజనేత్ర[illegible]మలబ్ధవనా మేషానన[illegible]సురూప
వనా విశేషాన్ । స్పష్టాం[illegible]యాముపజగామగతత్రపభావ స్పందోదయ
[illegible]కిలోష్ణమరీచితేజః ॥ (౩౭)

గాఢేనసత్ప్రతిగతప్రసరగాఢధీన్యం సంప్రేక్ష్యతాంవివృతపీన
నితంబచక్షం । యోగంవిసృజ్యసకలంకరుణాగసాంద్రో ఽయోగీత్యువాచ
సుదతీంస్మృతయోగబుద్ధిః ॥ (౩౮)

కాత్వంసుముగ్ధహాసి తేవిజనేనసేస్మిన్ సత్త్వైకకరోరంహృదయైస్స్త్ర
లితోవిబంధః । త్యక్త్వాఖిలార్థమపివిస్మిత మాతనోషి పీయూషవృష్టి
రివసుందరిమామనభ్రా ॥ (౩౯)

లోకాంతరాకలనదాక్ష్యపరిష్కృతే నచండేన గాఢితనయేనస
మాకృతాయాః । జ్ఞానంతవాద్యమదిరాక్షి కథంనుహాతుమభ్యస్త
యోగవిధినాచతురస్సమీరః ॥ (౪౦)

ఏవంమహర్షివచనంసరసం నిశమ్యభీరుస్సముద్ధితభయానిజ
గాదమందమ్ । ఆత్మానమింద్రకలితాంతరురుణీమవేహియుష్మన్నిదేశక
రణాయహిమేనకాఖ్యామ్ ॥ (౪౧)

తాంతాపసోథనియమాహతయే విజానన్కాంతాం సమాగతవతీంస్మర
బాణపాతైః । తాంతాకృతిర్వ్యతనుతాత్రకళత్రభావంశాంతానపిస్వన
మయఃప్రహిణోత్యకృత్యే ॥ (౪౨)

మోహాకులశ్చిరతరంసతయాసుదత్యాక్రీడావిధేయ హృదయో
నిజబోధశూన్యః । శీతేనుమాలినితరంగపృషత్ప్రపాతైర్మార్గన్యధు
లక్షభుజంగసురేంద్రభోగం॥ (౪౩)

బహిర్వ్యస్ప్రమాః ప్రవిహారరక్తః క్షణావచ్ఛ్యుతస్యా మేనంజనం సవిజనే జ
నయాం బభూవ । త్యక్త్వోపమాలినితటస్సురలోకమేనాం దేవాంగనామ
హాసా రచితస్వకృత్యా ॥ (౪౪)

మాత్రోజ్ఝితాం ప్రరుదతీం సహసా శకుంతాః కారుణ్యసాంద్రహృ
దయాః పరితో రరక్షుః । పశ్చాద్విలోక్య దయయా కిల సామయోయం
సంవర్ధితా సుసుఖమౌరసనిర్విశేషం ॥ (౪౫)

యస్మాత్ప్రవృత్తేయమబలా దయయా శకుంతైః సన్త్యక్తసిద్ధిముప
యాతు శకుంతలేతి । ప్రేమ్ణా మయేయమితి నామ కృతం తదాది జానాతి
తాత ఇతి మామభిమానబద్ధా ॥ (౪౬)

ఇత్థం కదాచిదఖిలం మమ సంప్రవృత్తమాపృచ్ఛతే ద్విజనుషే గద
తి స్మ తాతః । ఏవం పితుర్నుయథా శ్రుతమానుపూర్వ్యా ద్రాజన్నివేది
తమిదం భవతో నుమత్యై ॥ (౪౭)

తస్యా వచో నరపతిర్వదనాదివేందోః పీయూషవద్విగళితం మధు
రం నిపీయ । జ్ఞాత్వాథ రాజతనయేతి శకుంతలాం తామాత్మన్యమోదత
తయా హృతసర్వభావః ॥ (౪౮)

ప్రత్యబ్రవీదథ నతాం హ్యనయాభిరామాం దుష్యంత ఏష నను కా
మయతే నరేంద్రః । త్వామేత్య తేన సుతరామనురంజితాయా భూమీశ్వ
ఖాంగి భవతీ భవతాత్పవత్నీ ॥ (౪౯)

కేయూరకుండలముఖాని శుభాంగి తుభ్యమభ్యాహరామి నిజదే
[illegible]విభూషణాని । త్వద్గాత్రసంగరచిత ద్విగుణప్రకాశాన్యన్యథా
[illegible]ందధతు వాతిధృతాని తాని ॥ (౫౦)

యద్యత్త్వమిచ్ఛసి నవం వసనం యదన్యం తత్తత్తదాహముపపాద
[illegible]స్తే । అస్యాః ప్రభృత్యముశిసాగరమేఖలాయా యుస్మేర్పైవ
[illegible] ॥ (౫౧)

[illegible] శ్రుత్వా మతిగచ్ఛతి పర్వతో యః [illegible] త్వనైవ విరచ
[illegible] గాంధర్వసాధు[illegible] సంపాదితా
(౫౨)

కాక్షీత్యుపీర్య విరతే మదనానువిద్ధా తం ప్రత్యువాచ సమయం కిల కుర్వతీసా । హా జాయతే మయి సుతస్త్వదనంతరశ్చే ద్ధ్యాయతాం భవతి భవతశ్శివమంశతోః ॥ (౫౩)

ఏవం తదా మోహితా సముదా రతికామసఖా సోత్సవానోదవశా తతదా రతికామమనోర్యః । అగ్రే ప్రదీప ఇవ సంగమత(స్త్రీ)యామహా రాకాసు ధాకిరణ మోరివ రాజతే స్మ ॥ (౫౪)

ఊరీకృతేథ సమయే సుదతీన్ప్రియేణ మందస్మితద్యుతి సుధాస్తృత తైస్సలజ్జం । సించత్యముం దళితనీలసరోజనేత్రా సాక్షాత్త్రపైత సుధాంశుమివత్రియామా ॥ (౫౫)

హాస్తేన హాస్తముదయచ్ఛశి తుల్యమూర్తిః లజ్జాభరోచ్ఛ్వసితమంజులగాత్రయష్టేః । జగ్రాహ సస్మితకటాక్షమనోహరాయాః కాంతే మనశ్శుభకరే సశకుంతలాయాః ॥ (౫౬)

స్విన్నాంగుళిర్వరతనోః కరపల్లవస్త ద్ధస్తాభిమర్శ సుభగస్సముభూద్యదాస్యాః । అంతర్గతాసుపులకోద్గమ సైతవేన రాగాంకురాస్సమభవన్బహిః ప్రకాశాః ॥ (౫౭)

ప్రత్యుద్గత స్మితముదంచితలజ్జమీష దున్మీలితాక్షముదరీకృత ఘూర్ణతోయం । రాగాదనీయతరసాంతర మన్యసంగా ద్యత్పుంసరీ తదఖిలం స్మర ఏవ వేద ॥ (౫౮)

స్వీయాంగుళీయకపరిష్కృతపాణిపద్మాం శశ్వత్ప్రియాం సపదిరభ్యతతోన్నపేందుః । సోఢుం వియోగమపటుశ్చకితైణనేత్రాం తామిత్యువాచ మునిశంకిమనా మనస్వీ ॥ (౫౯)

ఇచ్ఛామి చంద్రముఖి గంతుమనుగ్రహం మయ్యావేశయాభ్యనుమతో నగరం భవత్యా । గంధద్విపాశ్వరథపత్తియుతాసువస్త్రై ర్గాంధ్రష్యసి త్వమచిరాత్పునరప్యుదారా ॥ (౬౦)

ప్రాణేశ్వరేణ గదితా సుదతీ తిరూతుం ప్రష్టాతుకామమల సై స్వ

దృశోర్విలాసైః । పశ్యంత్యముం సకరుణైర్న సుదర్శనాయ కృపాభాక్తిర్య
యాహో పునరిత్యలసాన్వమంస్త ॥ (౭౧)

మధుకరికులైరంభోజిన్య ఇవాభ్రమదాలీభిరుపాస్యన్త సుషమా
రాజీనాత్మ్యా ముహుర్ముహురుద్గతైః । చకితచకితైః ప్రేమ్ణా భ్రాంతైర్నిభ
రపాంగ విషట్కైర్భ్ర రపతిరథోద్భ్రష్టః కృపాక్రాంతయానుమతో యథా ॥()

గంధాంబుప్రసవ సుగంధివిధిరమ్యా సమున్మిషత్స్వజపట వసుంధి
తాంపురీంసార్వం । ప్రేయస్యాస్మిత మృదుభాషిణా నిరాగా నాథ్యాయ
న్విరహవిషణ్ణమానసోగాత్ ॥ (౭౩)

ఇతి సారస్వత శేషకృతౌ భరతోదయో మహాకావ్యే,
సప్తమస్సర్గః.
శ్రీరామపాహి.

శ్రీ రస్తు.

...త్రో...దయ మహాకావ్యమ్.

అష్టమస్సర్గః.

అథ ప్రియయా తేన నివంశ వేత్రా కాంతలాంతాముపభుజ్యతిష్ఠన్ః స శాశ్వతసౌఖ్య క్రమమాజగామ క రేడ ఢాష్టఃఫలపుష్పదర్శ్యాః ॥ (౧)

పురాణమహాయాం తమదీక్ష్యదూరాత్ త్రత్ర రాజమానాయ్ నాగస్య బాలాన్ । సా రాజభోగే సమునింస లజ్జా ప్రశ్నాం ప్రశస్తా క్రమ మాస్యతేష్ఠు ॥ (౨)

సా గార్హ్యపత్యేశా మయంపు దేవతపాతదభ్యాత్మ్య దృశాబుభోగః । పుష్యంతి హేతుప్రతిదానం పుణ్యోగోజ్ఞానం ఫలాదాయిపరోక్షదృష్టేః ॥ (౩)

విలజ్జమానా సా పునస్సా సీమప్రప్రసన్న చేతాస్సుతరాం కుమారీన్ । మోహంకారి సంగోన్నృపపుంగవేన నధర్మలోపం సకరోతి వత్సే ॥ (౪)

న్నృపం స్వయం యద్భజమానమాగాధ మక్షా స్యసంస్థాపయితార మూర్వ్యామ్ । భవిష్యతి త్వయ్యతులః కుమారో మోహభోత్స్యతి క్షోణిమ సదస్సదం తాన్ ॥ (౫)

యత్ర స్వచక్రం ద్విషతోభియానే యత్ర స్వవిష్వగ్గత విప్రభూత సా । భవత్యుదారస్సహి చక్రవర్తీ భవత్యుదర్కశ్చ తతః పురేతి ॥ (౬)

ఇత్థం స్వతాతే నిగదత్యభీతి స్తదంకముత్పత్య తతః కుమారీ । కృతోత్తమాంగా పదయోః ప్రహృష్టా ప్రణున్న ఖేదం తమిదం జగాద ॥ (౭)

యేనైందవం గోత్రమలంకృతం యం ప్రేయాంసమంభోనిధిమేఖలేయమ్ । స్వం మన్యతే ధన్యమవాప్యమాన్యం జనోప్యవారీత్తమయం భజంతమ్ ॥ (౮)

అస్మత్కృతే కతమామలం ప్రసాదం తదర్హాసి త్వం ధరణీమహేంద్రే । విష్వగ్గభీరే విపులే తటాకే వికాసయన్నైరవిణీమివేందుః ॥ (౯)

ఇత్యోమునిస్త్రాం నిజగాంకసృత్రిం సాభ్యూహాత్ప్వచ్యేద్య స్పృహ్యస్తకా వన్ । కించాస్యథమేఽ నిరతానుమితా భూతయాత్స స్థితాయాత్స్య మహాని నాత్వమ్ ॥ (౧౦)

అథాత్రనాకే నృపతౌ ప్రయాతే స్వాంతంగృహాంత్వా మునయేనిపే రాంతాన్ । శకుంతలాయంతి రమేత్యకాపాసా లతేవతాదన్స్య నిలీయమ ఖస్య ॥ (౧౧)

ముగ్ధాసమీక్ష్యైవ వియోగతప్తా భూప్వాంతమువ్యస్తవ మహాన్ని చాపమ్ । పుష్పాసుగంసాప్రజిహీషకామాత్మ మనోస్యథాత్స్యేయమనిగా ణబద్ధమ్ ॥ (౧౨)

యాపధికాతాసు ప్రథమంలతాసు వ్యాకోచపుష్పప్రసరాస్వతాప్యత్ । ఆలోకయామాసరతీశభిన్నా తాస్పాసపత్నీరివవీతరాగమ్ ॥

కామస్మిరాద్యత్స్వకృతంప్రణీతంతయామనో నిర్విషయత్వనీతం । సందేహపూరేవ్యతనోన్నిమగ్నం బద్ధంహికాలేనజగత్ప్రమాస్మే॥ (౧౪)

నిరంతరంపుష్పచయైః క్వకుంజం క్రీడోన్మనాస్సానుగాత్పదైః॥ యత్రాజసంపర్కవశాత్ప్రమోద కాష్ఠాంపరామాత్మ మనోనినాయ ॥

నవోమకేలేఖే ఖలుమీనకేతు శరాహతిత్యా జనిధీరతాసా । సపుష్పనిష్యందిలసత్పరాగ రసాతిరేకేపిలతానిశాంతే ॥ (౧౬)

వియోగవహ్నేర్జ్వలతఃప్రగాఢం స్వాంతర్వ్యథాతాపయితుర్వ్యహిశ్చ । అశోకశోశాభ్ర పరాగపుంజా జ్వాలాస్ఫులింగాఇవ చజారస్యాః ॥ (౧౭)

తాంలక్షయిత్వాదశమ సఖీసమేత్య దుష్యంతవిశ్లేష విశేషతప్తామ్ । విజ్ఞాయనైవం విధపూర్వవృత్తిం ప్రత్యబ్రవీత్కాచన మంజువాచా ॥ (౧౮)

ప్రకాశయంతీప్రథమంస్వమన్య ద్వ్యాజసఖీభారత్న శలాకికేవ । అభ్యాజధాస్యంప్రతికింత్వమేషి ప్రోష్యచ్ఛశిక్షిప్తసరోజలక్ష్మీన్ ॥ (౧౯)

స్యాన్నా ఘతన్నాభిదధాసిస్పృష్టా సద్రాంతరంయేనగతా సఖిత్వం।
స్తుఃకిలాధ్యాస్త్రశనప్రపృష్వాటం రాజేతిజానామిసతస్యహేతుః ॥ (౨౦)

సఖ్యేతిస్పృష్టాపులకచ్ఛలేన సర్వాంగకైస్తద్విసివేద్యహేతుం ।
ఉద్దీపితానంగకృశానుదగ్ధా తన్వీసఖీంవాక్యమిదంజగాద ॥ (౨౧)

మారస్యధిక్కార్యమమేశనేత్రప్రోద్యత్కృశానౌ శలభాయితోఽ
పి । లజ్జాంవిహాయ యో స్మితచారువేషాః మాంనిర్దయంహంతికిలస్త్రీ
యంయః ॥ (౨౨)

వ్యత్యాసకృత్త్వం నహియోగిభాధా దీక్షామహేమారతపాద్య
చిత్రమ్ । హంతూరమాయాస్త్వమహోరసూక్ష్యాం వ్యత్యస్య
నాహూత్మతయాగృహీతుః ॥ (౨౩)

లోకంవియుక్తం నితరాంనిహంతి కందర్పఇత్యాత్మనిసంవిచా
ర్య । తాహార శరాన్నో విదధేవిధిస్తే ప్రత్యగ్రహీఃపుష్ప మశస్త్రితంత
త్ ॥ (౨౪)

త్యక్త్వాశరీరం స్మరనామశేషో భాధాంవిధత్సేవియుతస్యకామం।
క్షాంతంసమస్తంకృతమార్యనింద్యం శ్రీవాసుదేవోజనకస్తవేతి ॥(౨౫)

మూతాన్యసహోచ్ఛృంఖలకీలఘూరేఫాలాక్షివహ్నౌపురదా
హకేప్రాక్ । యోనాహ్వయంతేజుహులవాంచకార నింద్యశ్శివాత్సో
సుఘుమూన్మిజాల్మాత్ ॥ (౨౬)

క్షిప్తేననిత్యంసపితా మహోఽపియస్యారవిందాస్త్రవరేణబద్ధః ।
అన్యైకుతస్తన్నిజసృష్టిలక్ష్మ్యాః ప్రోద్యద్వియోగానలమధ్యలగ్నాః ॥ ()

ఘాలానలజ్వాలవతాశివేనచిత్రం ప్రయాతస్యన పంచతాం తే ।
బాధావిధానంకథమాతురేషుతాం సంగతాబాధకృతస్తుబాణాః ॥ ()

శుద్ధోఽపి తేసౌహ్యావిధానదోషాత్త్వాప్తఃకలంకంస్మరశీతరశ్మిః ।ప
ద్మాఅపిప్రోషితమంజుభాసఃప్రాప్తేషుభావాముకుళీభవంతి ॥ (౨౯)

చంద్రాంశుభిశ్చందనపంకశీతైర్లిప్తానిరమ్యాణ్యసితోత్పలాని ।
అజ్ఞాసిషంశీతతమానియాని త్వామేత్యతానిప్రకృతింవ్యముంచన్ ॥ ()

ఆపాత్రతాం యుష్ణశిశిరంతదంతే రూక్షంబాహుల్యకలానిదస్య రా-
హే । శీతాతపత్రాదిదూషణదేశకాంతి ర్భహ్నాస్యరూపాప్రసన్నభూపః ॥
వియోగినాంచంద్రవధాత్తవేషం దోషాకరత్వంనసుఖప్రాప్తి ।
పతాదృశస్యామృతకాంతిమత్త్వం రాజత్వమేతద్విహితంమునీశ ॥ (౩౨)

త్వత్పాదసంస్ఫాలనలస్తచిత్త వియోగిచిత్తస్థిత స్మరోగతోసి ।
మృత్యుంజయం చంద్రకలావిశిష్టో జైవాతృకోస్యాః ఖలుదుర్విభావ్యః ॥

కామద్రుహాభవాళి గృహస్తభావం గతో ద్విజానాం ద్విజనాయకోసి
నాం । దుగ్ధాంబుధి ప్రాప్తజనుస్త్వమిందో వ్యథాంపియుక్తస్య సదోద్య
యుక్తమ్ ॥ (౩౪)

మిత్రాద్వియుక్తస్యగతాభివృద్ధే రేకాంతవక్రస్యజడాత్మనస్తే ।
వియోగిహంతుర్నగుణాయనూనం నిశీథినీనాథసుధాకరత్వమ్ ॥ (౩౫)

రాత్రిర్వినాచంద్రమసాప్యలక్ష్మీర్హీనాంధకారేణపరిస్ఫురత్వరేణ ।
రాజ్ఞావినాప్రోషితహానలక్ష్మీస్స్యాద్భూర్వియోగేనసుదుస్సహేన ॥ (౩౬)

కల్పద్రుమంమాధవ నీవనీవచంద్రంశరచ్ఛ్రీరివలోకకాంతం ।
గంధద్విపంజహ్నుసుతేవగర్భంశకుంతలాధాధితపౌరవేంద్రాత్ ॥ (౩౭)

పురాతనుత్వేకిలరాజహంస పదత్వమేషాధితమధ్యమస్య । తను
త్వహానేపితదేవతస్యతదాజగాహేనను కారణత్వమ్ ॥ (౩౮)

కరీంద్రకుంభప్రతిమాన్మృగాక్ష్యాః పయోధరాస్స్వీకృతగౌరవం
తత్ । తదానిదంపూర్వగుణంవిలోక్యమధ్యంసువిచ్ఛాయముఖావభూ
తామ్ ॥ (౩౯)

కుక్ష్యంతరిక్షే పదమాదధేయ ద్రాజా ప్రజాలోచనమోదహే
తుః । తస్యప్రసాదం సుదృశస్పదేహః ప్రకాశయన్నాం దురతామివా
ధాత్ ॥ (౪౦)

నవంనవంకామయతేస్మయావద్యదామిషంసామునిరాట్ప్రభా
వాత్ । అయత్నసిద్ధంఖలుసజ్జితంత త్తావత్పురస్తాదఖిలేవనేస్యాః ॥ (౪౧)

ప్రవాతి వాతే స్మ ప్రవనద్రుపుష్ప పరాగసంపద్రుచిరాత్తగంధే। వ
నస్రవంతీతనువీచిరేఖా బింబాత్మకైర్మేదురితే సమీరే ॥ (౪౨)

సర్వాసు దిక్ష్వప్రముఖేషు విష్వక్ శ్రుతో వనే భావిన ముత్ప్రువంతమ్ ।
దిదృక్షవో వాసవతీముఖానాం ధృతప్రసాదాని తదా ముఖాని ॥ (౪౩)

పూర్ణేఽథ పక్షే శ్రితయోగతత్సు ప్రసన్నసత్త్వేష్వఖిలగ్రహేషు । ది
నాత్యయేంద్రప్రముఖేషు భావం శుభం గతేష్వప్రతిఘే విలగ్నే ॥ (౪౪)

దుష్యంతపత్నీ సుషువే కుమారం కుమారకల్పం సుకుమారశో
భమ్ । యత్కీర్తికాంతా విమలైస్స్వభాంశో రపాచకారస్య సుశైక
లంకం ॥ (౪౫)

శకుంతలాగర్భపయోధిమధ్యాజ్జాతోద్భుతశ్చారు కుమార
చంద్రః । చక్రస్య మిత్రం కమలద్విషారీ సౌమ్యాస్పదాజి జటులా గ
తాంగః ॥ (౪౬)

గర్భాంబుధేరద్భుత ముద్బభూవ కుమారభాస్వత్యుదితే పృ
థివ్యామ్ । సేతుఃప్రబుద్ధాస్సుమనస్సమూహాహతాని నేదుర్దివిగోము
ఖాని ॥ (౪౭)

నవోన్మిషచ్చంద్రకలాలలాటం నవాబ్జనాళీగుణసన్నిభోర్ణమ్ ।
ప్రఫుల్లనీలాంబుజచారునేత్రం సువర్ణలేఖాకృతితుంగనాసమ్॥(౪౮)

రక్తోత్పలచ్ఛాయనవాధరోష్ఠం చక్రాతపత్రధ్వజపద్మహస్తమ్ ।
అనేకభూపాలకిరీటసేవ్య పదాబ్జకోశే సుభగే దధానం ॥ (౪౯)

కుమారముద్వీక్ష్య శకుంతలా సా కృతోదయం చంద్రమివాఖిలాం
శుమ్ । ఆత్మానమానందసముద్రమగ్నా కృతార్థయామాస చకోర
కాంతా ॥ (౫౦)

అరిష్టగేహే స్వతతోంతరిక్షా త్పురస్వతీ కీర్తిరివావిరాసీత్ ।
పుత్రాధరాయామయమశ్వమేధై శ్శక్రం శతేనానుకరోతి బాలః ॥(౫౧)

శాకుంతలం బాలక మేధమానం తం జాతకర్మాదివిధిప్రయో

గ్నైః । అథన్యధాత్సం స్మృతమింద్రపుత్రం గుహస్సురాణామివ తాం
సేంద్రః ॥ (౫౨)

ఆక్రీడకే బాలరసాలసాలో వలక్షపక్ష్మేక్షణ చేశపోతః । శాకుం
తలోయం చ తపోవనాంతే ప్రేయోభ్యపద్యంత సమానహాసాః ॥ (౫౩)

క్వచిచ్చ మిత్రాంతికమన్వదాయం ధాత్రీసుతం సౌహ్య మథో గు
రుం చ । కనిం కదాచిత్ స్థిరమేకదాయాన్ దౌష్యంతిచంద్రో న స్మృనేవ
నాత్రే ॥ (౫౪)

స్వబాలజాతే పరితిర్యగాస్యో తృంలాలనాజా మునికామినీనాం।
ఉదంచయన్నేష తపోవనాంతే కుతూహలం సంవిజహార బాలః॥ (౫౫)

శాబైర్మృగాణాం విహరన్స నాన్యైః సవిస్మయామోదతరంగితాక్షైః
మాతుస్తదం సంవిదధే కుమారస్తపస్వినీనామివ చిత్రలీలః॥ (౫౬)

అప్రాప్తషడ్వత్సర ఏవ బాలస్స బాహులేయప్రతిమో వనాంతే।
సటాసు సింహాన్న దతః ప్రగృహ్య బబంధ తాన్నాశ్రమపాదపేషు ॥ (౫౭)

భూభృన్నిభం కంచన హేలయేభం స పుష్కరేణ పరిగృహ్య మ
త్తం। ఆరుహ్య హృష్టో గమయాంబభూవ కుర్వన్మునీనద్భుతవార్ధిమగ్నాన్॥

బలాన్మునీనామధిరోప్య బాలాన్ భయద్రుతాంస్తుంగతరం స హేభం।
ధృత్వా స్వయం దంతయుగే కరేణ హసన్నినాయాశ్రమతోతిదూరం॥ ()

క్వచిద్వరాహాన్ మహిషాన్ క్వచిచ్చ ఖడ్గాన్ క్వచిదచ్ఛభ
ల్లాన్ । విలోక్య చక్రు ర్దమయంతమేనం మహర్షయః సర్వదమా
భిధానం॥ (౬౦)

జైవాతృకేనోదయమృచ్ఛతాయం శాకుంతలేయేన మనోహరేణ।
ప్రవర్ధితే ప్రీతిమహాపయోధౌ కణ్వో నిమగ్నో న హి పారమాగాత్ (౬౧)

శకుంతలాథో తనయం సమీక్ష్య ప్రవర్ధమానం విపినాంతభూమౌ।
స్మృత్వా కృతం తం సమయం చ రాజ్ఞో గన్తుం సమీపం చకమే నృపస్య॥ (౬౨)

విజ్ఞాయ తాం ప్రణయిహృదయాం మాతృజాం జ్ఞానదృష్ట్యా కణ్వస్సి

ష్యాస్స్వదిశిపవుల స్త్రీవసానాం మహేంద్రః । అత్రాయుక్తావసతి రఘు
నాసా ప్రస్తాపసా: శిలాస్యా ప్రస్త దేనాం సముతన్నృపతిం పౌరవంస్యాంజనేతి॥

మునివరరచితాశీర్వాదైరిత్యాం మంగళాశీర్వచనవసుధాభిషా
క్త్యాం రాజభార్యాం । సహసిమునినిదేశా న్నిన్యరాదాయచైనాం ప్ర
వరముఖగజసాహస్రం శుద్ధసత్త్వస్వరూపాం॥ (౬౪)

ఇతి శ్రీసారస్వత శేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే,

అష్టమస్సర్గః.

శ్రీర్భవత్వస్తు లక్ష్మీః.

శ్రీరస్తు

భారతోదయో, మహాకావ్యే

నవమస్సర్గః.

శ్రీగణేశాయనమః.

అథ తే ప్రవిశ్య నగరం శకుంతలాం స సుతాం నివేద్య గురుశాసనే నతాం । పృథివీశ్వరాయ పరిలబ్ధసత్క్రియా స్తపసో వనాని పునర ప్యుపాగమన్ ॥ (౧)

ప్రతివీక్ష్య సాథ వికసద్విలోచనా పతిముత్తమం మహిభుజామమోదత । ప్రవికాసితామరసమంజులాస్ఫురత్ స్ఫుతరాంశుశేఖరయుతేవ పూషణం ॥ (౨)

ప్రవిసారిదంతరుచికౌముదీశ్రియా స్మితపీధచంద్రమథితఃకిరం త్యసా । ప్రతివర్ణనిర్యదమృతచ్ఛదస్ఫురత్ స్ఫుటసుందరాం గిర ముహావ చసుందరీ ॥ (3)

అయమార్యపుత్రసురసన్నిభస్సుతో మయి యస్త్వయాధివనమాహితోదయః । నవయౌవరాజ్యసదృశం పయోదధి త్వమదాద్యభాసమయ మద్య గృహ్యతాం ॥ (౪)

శ్రవసోస్సుధాలవముచం నిశమ్య తద్గిరమాస్మరన్నపి నృపస్స్వయం తదా । అథ విస్మరన్నివ జగాద సంగ్రహే పరివాదసంపరిజిహీర్షయా ప్రియాం ॥ (౫)

నహి దుష్టతాపసిని సంస్మరామ్యహం సమయం సమాగమముపేత్య యాసమం । అథ గచ్ఛవా పునరిహైవ తిష్ఠ వా న విచార్యతామయతి తావకీస్థితిః ॥ (౬)

ఇతి నిర్దయం ప్రణయినాభిహితా పరిలజ్జితా సదసి మత్తకాసినీ । అథ మన్యునా విగళచేతనా భవత్[illegible] ॥

అతిరక్తతామరసశోణలోచనచ్ఛవిలోహినీర్విదధతీ దిశో దశ । చలదోష్ఠపల్లవపుటా సమంతత స్తపయంత్యలం శ్వసితవాయుభిః ఖరైః (౭)

స్మరతాంశసన్నిభ కరాంతపేధితా చయతిర్యగీక్షిత మఖప్రియం
తవ । ప్రియమప్రియమా పరమస్యరోధినీం గిరమాంవిధాన యదినంత
కుంతలా ॥ (౯)

భవతా వ్యధాత్ర కుతపవముచ్యతే భువిధమణామాస యనియ
స్త్వమపియం । ననుజానతేద మవలంబ్యతేకథం బతశాలితేన విగత
త్రపం యథా ॥ (౧౦)

నృపతేత్రవేప హృదయంత్వ్రతాన్యతే శివమేహిమాత్మపరిక్షా
త్రిమాచర । స్థితమన్యథాన్వ మభిమన్యతేన్యథా కిమఘుంనతేనకృతమా
త్మదన్యనా ॥ (౧౧)

మనుమేయదేక ఇతితన్న సంగంతం నహివేత్సిన్వాచ్ఛయ ము
నింపురాతనం । అతిపాతకం బతయదంతికేహతా త్ర్యవిధాయమోత్స్వ
ఇతిచాభిమన్యసే ॥ (౧౨)

ననుయన్యతుష్యతిపురాణపూరుష స్తుతతస్యనిగ్రమయతేఽఘ
మంతకః । ఇతరాఃప్రసాదమపికుర్వతేధికం భువిదేవతావిధి పురందరా
దయః ॥ (౧౩)

స్వయమాగతేతి నృపమావమన్యథాః పరిచర్యయాను సుగ
మాంప్రకీర్తితామ్ । నృపవీరమాతరముదారమాం ముహుఃప్రకృతిస్థవ
త్ఖలుకిమర్థమీక్షసే ॥ (౧౪)

విపినేనఖల్వహమిదం విరామికింనశృణోషిమే వచనమార్తిమ
చ్ఛయత్ । తవనాగ ఎతదపిమే విభోస్త్వపామన వేక్షణంహి నళినీయ
దువిధిః ॥ (౧౫)

అనుయాంప్రవిశ్యగృహిణీం పతిర్యతస్స్వయమేవశక్రసమజయా
తేపునః । ననుభాయతేతదితి జాయయాతయా సుధియఃపురాణవిదు
రావదంతిహి ॥ (౧౬)

గృహిణీత్రివర్గ దృఢమూలమాస్పదం ప్రమదస్య ఖేద పరిణో
దసాధనమ్ । పురుషస్యచార్ధ మితితత్త్వవిందురపహాయహాక్షితీశ సము
పేక్షసేకథమ్ ॥ (౧౭)

నృపసంసరంతమపి సంస్థితంపతిం నరకే పతంతమపి సా పతివ్రతా ।
అనుగమ్యచోద్ధరతి సత్వరం బలాదహితుండికేవ భుజగాధిపం బలాత్ ॥

సహధర్మిణీక్షితి పయస్యవర్ణతే పురుషం బహుజగతి విశ్వసం
తితమ్ । సమభిత్యజంతి సకలా బతాన్యథా౽తిస పీడితాస్త్వపి వ తాళ
పాదపమ్ ॥ (౧౯)

తనయత్వమేత్య యదతో విజాయతే పురుషస్స ఏవ సుత ఇత్యుదీ
ర్యతే । అవలోకయేజ్జననభూపదాత్మనో గృహిణీం తతో న చ తిరస్క్రి
యాదముమ్ ॥ (౨౦)

అధిజాయముద్భవముదీక్ష్య పుత్రకం మునిపవర్ణితో ముఖమివా
త్మనో మలే । జనితప్రమోదమయతే సుపుణ్యకృత్సముపేత్య సద్మవల
వైరిణో యథా ॥ (౨౧)

అతితాపితా అపి జగత్సు మానవాః శోకదుఃఖవిసరైర్వర్జంతి
తే । అధిదారమభ్యధిక మోదనిర్వృతిం దిననాథదీప్తి విధురా ఇవాం
బుని ॥ (౨౨)

తరుణార్కకాంతి వికచాంబుజద్యుతా నయనేన శోణ తరకోణ
చారుణా । అభివీక్షమాణమసకృత్సలాల సంసుతమాగతం కిమవమన్య
సేన్యవత్ ॥ (౨౩)

రతిధర్మమూల మవలోకయద్గృహాద్దయితో౽తిరోష వశ
తాముపేయివాన్ । అపిహాయ తాం న చనయే త్వ్రిహాదతః కథమన్య
థాసనపతేత్సురాలయాత్ ॥ (౨౪)

నహి వాససాం సుమనసాం న యోషితాం న న చాంభసాం వ్యతికర
స్తథావిధః । పరిరంభజో నిజసుతస్య శైశవే పరివర్ధయన్ముదముదే
తియాదృశః ॥ (౨౫)

నను బిభ్రతి ప్రియతయా పిపీలికాననిజాస్త్ర్యజంతి నరనాథపేశి
కాః । శ్రుతవృద్ధవృద్ధ జనసేవితాపి సన్నభివీక్షతేన తనయం దృశా భ
వాన్ ॥ (౨౬)

ద్విపదాం ద్విజాతిరధికశ్చ కరిణాం ప్రసరాజగత్ప్రసురభిశ్చ తం వ్ర
జామ్ । అధికోత్తమో నృపగురుర్గరీయసాం సుఖసంగినామతిపరస్త
థాత్మజః ॥ (౨౭)

నృప తేఽగ్నివేదిమయి దక్షిణానలస్తనయః ప్రణీత ఇవ గార్హపత్య
తః । త్వదయం ప్రసూతి మగమద్విరాజతే స్వయమేక ఏవ సభ నాగ్ద్వి
ధాకృతః ॥ (౨౮)

మృగయాం పురా వన భువి ప్రధావతా పితురాశ్రమే మహా మధిసాధి
తాత్వయా । కుశికాత్మజాత్కిల వనేప్సరోనరాన్నృపయామసూత కిలసా
నుమేనకా ॥ (౨౯)

కృతమన్యజన్మని మయా పురాశుభం బత కిన్ను కర్మణా హతదైవభ
గ్నయా । యదిహోజ్ఝితా వనతలే ధశైశవం నిజబాంధవైః ఖలు చ సం
ప్రతి త్వయా ॥ (30)

ఇతి సంనిశమ్య వచనం తయేరితం భృశదీర్ఘనిశ్వసితమిందు వం
శజః । పునరబ్రవీత్ప్రతి సతాం శకుంతలామఖిలేచ శృణ్వతి తదా సభాజ
నే ॥ (3౧)

త్వయి జాతమాత్మజ ఋమంసవేద్మ్యహం మదితశ్చ తత్ర భవతీం
చ తాపసీం । ప్రమదాస్త్వసత్య వచనా యతో జగత్యపి సజ్జనో న ఖలు వి
శ్వసిత్యమూః ॥ (3౨)

స చ బాహుజస్తవ పితా ద్విజన్మతాం గతిలోలుపః క మిత్యభావ
మాగతః । తవ బంధకీగత దయాప్రసూశ్చ సా విధుతా యయా త్వ మివ
భుక్తమాలికా ॥ (33)

క్వ మహర్షి ముజ్జ్వల యశాస్స కౌశికః క్వచ మేనకా ద్రుహిణ య
త్న నిర్మితా । కృపణా క్వచ త్వ మభిదాయినీతి యా తనయాత యోర్త్మ
మపురోన లజ్జసే ॥ (3౪)

అతికాయ ఏష కథమల్పకాలత స్సుతవేధితస్తవ చ సాల వృక్షవ
త్ । మమ తత్పరోక్ష మభిధీయతే త్వయా యదతో యథేష్ట మథగమ్య
తాం ద్రుతం ॥ (3౫)

ఇతివత్స వాచ మమవచస్సుమతా నృపతింప్రబోధయ యువాపహం
శ్చనం । అపిలోకకారణ తమాంమహోపతే తదిదంవిశాలగుణంమహానాద్భుత
హాసి ॥ (౩౬)

అధిదర్పణాంనఖలు యావదాత్మనో వదనంవిలోకయతిసౌఖ్య
సుందరః । అభిమన్యతేస్వ మితితావదుజ్జ్వలం సతతంపరంతర తనుత్వ
మీక్షతే ॥ (౩౭)

అతిరిచ్యతేమను జమహీజన్మన స్తవభూభృదింద్ర తపసేవిహా
సంప్రతి । త్వమిహాక్షి తావదసియత్త్వహం పునస్సమసంపదాప్యపిహా
తంనభో భువో ॥ (౩౮)

అశుభంపురీష మినసూకరఃఖల స్స్వజనస్తుహంస ఇవదుగ్ధముం
భసః । శుభమాదదాతి వచతస్సుభాశుభం భువిపూరుషస్య వినిశమ్య
భాషితం॥ (౩౯)

పరిగర్హణాయఖల్వపితిదుర్జనః పరానసుఖంయథానహితథో
త్తమఃపుమాన్ । హసనీయమన్యదముతోనవిద్యతే బతదుర్జన స్స్వజ
నమాహదుర్జనం॥ (౪౦)

నృపసత్యధర్మగళితాచ్చనాస్తికః పునరేతిభీతిమధికాంకిమా
స్తికః । శ్రియమస్యహంత్యపిచదేవతాగణః కిమువర్ణనేభవతిసోఖిలా
షుకః ॥ (౪౧)

శృణువాపికాప్రియుతాద్వరంక్రతున్నను వాపికాశతకతోవరం
తతః । తనయోవరంక్రతుశతాద్భృశంవరం విగతాధికం సుతశతాద్ధతో
పమమ్ ॥ (౪౨)

అనృతాద్ధితీవ్రతరమస్తికింవిమప్రతి మాత్రకస్య జనసత్యముత్త
మం । సమయంచమాత్య జతదస్తుసంగతం తవసత్యమస్తు ంతయామి
నాన్యథా ॥ (౪౩)

అయమాత్మజ శ్శిఖరిరాజభూషణాం చతురర్ణవాం కలితకోమ
లాంబరాం పృథివీముహాంభవతిసత్యవిచ్యుతి ప్రసభాన్న మోక్తుమ
ఘునైనమహాసి॥ (౪౪)

ఇతీత్థ్యం దివ్యస్పృశతిం శకుంతలా నిధాయ పాదాబ్జయో తనయం ప్రత ప్రణతీ । తమపస్యతా ఘనజనపాటలికలికే స్ఫుటవాక్ప్రవాహిణీ... ॥ (౪౫)

జనయింపదంతి జనకస్య భర్తృకాం జనితోఽపి తేన తనయస్స నవనః । భరతః పుత్రమేనమహామానవమ్మాథా ననుసత్యమాహ జయితా శకుంతలా ॥

త్వాత్రైః ప్రసూతమహాదేవ శకుంతలాయాం పుత్రం భరతస్య ముని ... త్వం । భరతస్యైవ భవతావచనాచ్చ యస్మాదస్మాత్ మేతం భరతాఖ్యయా మేతవాది ॥ (౪౭)

ఇతి ప్రాంభాం నాపుం సపది గగనాత్ప్రీయ్యాతపతిం నిశమ్యాశ్రుతం ప్రోన్మాగదభిసభ్యానథ సభం । అహంచాప్యేనం స్వం తనయమభిజానామ్యపరథా భవేచ్ఛంకో లోకేతదిదమఖిలం శోధనకృతే ॥ (౪౮)

పుత్రం స్వం పరిగృహ్య మూర్ధ్ని తసుధా ఘ్రాయ ప్రహృష్టో నృపో మున్యంతః పరిషస్వజే స్వదయితా శోపోయథాభిద్రవేత్ । ప్రీతో నందనలాభతస్సుకృతిభి స్సంస్తూయమానో జనైః పశ్చాత్తాంచ శకుంతలాం ప్రియతయా ప్రత్యగ్రహీత్సాదరం ॥ (౪౯)

సుఖమనుభవన్ దేవ్యా సాకం శకుంతలయా తయా వివిధమదన క్రీడాభేదైః ... న్నృపః । సదృశవయసం పుత్రం రాజ్యశ్రియోధిగమయ్య తం భరతమథ సామ్రాజ్యశ్రీయో భ్యషేచయదుత్సుకః ॥ (౫౦)

ఇతి శ్రీసారస్వతశేషకృతౌ భరతోదయే మహాకావ్యే

నవమస్సర్గః.

శ్రీరామస్సంవర్ధయతు మేశ్రియం.

శ్రీభరతోదయంనామ మహాకావ్యం సంపూర్ణం.

తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ